ФIФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№№148-149 (22.557) ● 2013 гъэм шыщхьэIум (августым) и 1, махуэку ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 6-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

«Адыгэ псалъэм» и лъэбакъуэщIэ

ПЩIЭ зыхуэтщI ди газетеджэхэ! Нобэ щыщIэдзауэ «Адыгэ псалъэм» и япэ, иужь напэкIуэцIхэр махуэ къэс щхъуэкIэплъыкIэу къыдэкIынущ. Ар фэркIи редакцэм и лэжьакIуэхэм ди дежкIи хъыбарыфIщ. Газетыр къызэрыунэхурэ нэхъыбэу ар зытета хужь-фIыцIафэм дыкъокIри, къытеддзэ сурэтхэм я плъыфэ дыдэр къэзыгъэлъагъуэ щытыкIэм иджы дохьэ.

Пэжщ, нэхъапэми ди газетыр плъыфэ куэдкIэ къыдэкIыу щытащ. Арщхьэк1э апхуэдэу щытхузэфIэкIыр япэщIыкIэ махуэшхуэхэм, иужькIэ - зыгъэпсэхугъуэхэм ирихьэлIэ къыдэкIыгъуэхэрт. Иджы махуэ къэси а щытыкIэм дитынущ. Абы къегъэлъагъуэ лъэпкъ газетым зэрызиужьыр, къэкIуэну дахэ зэриIэр.

Аращи, «Адыгэ псалъэм» лъэбакъуэщIэ, лъэбакъуэ дахэ ичащ. Ар куэдкIэ я фIыгъэщ сыт щыгъуи зи нэIэ дыщIэт Къэбэрдей-Балъкъэрым и Iэтащхьэм, Парламентым, Правительствэм абы текIуэдэну мылъкур къызэрытхуаутIыпщам, ди гугъуехьхэр зыхащIэу зыкъытщIагъэкъуэну зэрыхьэзырым. Дыщогугъ абдежми дыкъыщызэтемыувыIэну икIи ди газетым и напэкIуэцI псори нэр зыгъэгуфIэ, нобэрей махуэм и зыужьыныгъэм пэджэж плъыфэ куэдкIэ къыдэгъэкIыным мыгувэу дыхунэсыну.

● Къэрал къулыкъущIапIэхэм

Мардэхэр ягъэув

КъБР-м ЭнергетикэмкIэ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмрэ тариф политикэмкIэ и министерствэр хэтащ цIыхухэм хуащIэ коммунальнэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэхэм земыгъэIэтыным икIи псэупIэ-коммунальнэ IэнатIэмрэ электроэнергетикэмрэ я IуэхущIапIэхэр 2013 - 2014 гъэхэм я бжьыхьэ-щIымахуэ лъэхъэнэм зэрылэжьэнум хуэгъэхьэзырыным теухуа урысейпсо селектор зэIущIэм.

ЗЭIУЩIЭР къыщызэIуихым УФ-м и Правительствэм и УнафэщIым и къуэдзэ **Козак Дмитрий** къыхигъэщхьэхукIащ илъэс къэс цIыхухэм ику иту ятыр процентi 6-м, бадзэуэгъуэм и 1-м къыщыщIэдзауэ процент 12-м щIемыгъэгъуным хуэунэтIауэ УФ-м и Президентым пщэрылъ ящищIахэр УФ-м и щIыналъэхэм я нэхъыбэм зэрыщагъэзэщIар.

Къэбэрдей-Балъкъэрым 2013 гъэм бадзэуэгъуэм и 1-м къыщыщIэдзауэ коммунальнэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэхэр щыщхьэдэхакъым дэтхэнэ коммунальнэ Iуэхутхьэбзэ лIэужьыгъуэми папщIэ зыфIэкI мыхъуну ягъэува мардэхэми псори зэхэту ЖКУ-хэм нэхъыбэ дыдэу щIатыну ягъэувахэми. КъБР-м уасэхэр щынэхъ мащIэщ Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округми Ипщэ федеральнэ округми щызекIуэ уасэхэм елъытауэ.

Вице-премьер Уянаев Казым и унафэм щIэт республикэ комиссэр а Iуэхуми 2013 - 2014 гъэхэм я бжьыхьэ-щIымахуэ лъэхъэнэм зыхуэгъэхьэзырыным егъэщIылIа лэжьыгъэр зэрекIуэкIми кIэлъоплъ. ПсэупIэ-коммунальнэ IэнатIэмрэ энергетикэмрэ я IуэхущIапIэ псоми яIэн хуейщ ахэр гъэплъыгъуэ зэманым зэрыхуэхьэзырыр къэзыгъэлъагъуэ тхылъ. Ар зыхуэгъэзар, нэхъапэхэми хуэдэу, КъБР-м бжьыхьэ-щIымахуэ лъэхъэнэр тэмэму къызэринэкIынырщ.

КъБР-м энергетикэмкIэ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмрэ тариф политикэмкIэ и министрым и къалэнхэр зыгъэзащIэ **Бэлагъы Борис** и псалъэхэм ятепщIыхьмэ, зэIущIэм щызэрагъэпщащ IуэхущIапIэхэмрэ псэупIэхэмрэ 2013 - 2014 гъэхэм я бжьыхьэ-щIымахуэ лъэхъэнэм зэрыхуагъэхьэзырым теухуауэ УФ-м и щIыналъэ псоми къикI хъыбархэр. Ику иту процент 40,7-м зыхуэгъэхьэзырауэ къыщIэкIащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым а бжыгъэр процент 60,2-рэ щохъу.

«УФ-м ЩIыналъэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм къытрыригъэдзащ щIыпIэхэр а зэманым зэрыхуэхьэзырым и рейтингыр. КъБР-р псэупIэхэмрэ хуабэ зэрыкIуэ бжьамийхэмрэ лъэхъэнэм зэрыхуэхьэзырымкIэ щIыналъэхэм я рейтингым щыпашэщ, ауэ еплIанэ увыпIэрщ иIыгъыр кхъахэ хъуа, зэхэкъута псыжапIэ бжьамийуэ зэрахъуэкIамкIэ», - жиIащ Бэлагъым.

Козак Дмитрий зэIущIэм хэтхэр къыхуриджащ фэтэр куэд хъу унэхэр зехьэным и Iуэхухэм цIыхухэр нэхъ куэду хашэну. «ЦIыхухэр псэупIэ-коммунальнэ IэнатIэм и IуэхущIапIэхэм я лэжьыгъэм жыджэру кIэлъымыплъмэ, абы къэралыр пэлъэщынукъым», - къыхигъэщхьэхукIащ вице-премьерым. Абы къелъытэ псэупIэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэхэр гъэтэмэмыным кIэ яIэ хуитыныгъэхэмрэ я пщэ дэлъ къалэнхэмрэ цIыхухэм нэхъ куууэ ягурыгъэIуэн хуейуэ.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, Къэбэрдей-Балъкъэрым Жылагъуэ кIэлъыплъыныгъэмкIэ щIыналъэ центр къыщызэIуахащ. Абы махуэ къэс цIыхухэм къыщедэIуэнущ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэм и IэнатIэм епхауэ щIэмыарэзы щыIэмэ, тхьэусыхафэхэр зэхигъэкIынущ, коммунальнэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэхэм лъабжьэншэу хагъахъуэу идэнукъым. ЭнергетикэмкIэ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмрэ тариф политикэмкIэ министерствэм «линие пщтыр» телефоныр щолажьэ: **42-60-47**.

КъБР-м ЭнергетикэмкIэ, псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэмрэ тариф политикэмкIэ и министерствэм и пресс-IуэхущIапIэ.

Астрэхъэн, Волгоград областхэм, Дагъыстэн, Ингуш, Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбэрдей-Балъкъэр республикэхэм щыщ лIыкIуэ 90 хэтащ «Кавказ» санаторэм щекIуэкIа спартакиадэм. Зэхьэзэхуэр «Сабий спорт» парт проектым ипкъ иткIэ къызэригъэпэщащ «Урысей зэкъуэт» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм.

● Зэхьэзэхуэ

Ныбжьэгъугъэр ягъэнэхъапэ

ЗЭПЕУЭМ хэтхэр махуиплIкIэ ерыщу хущIэкъуащ спартакиадэм и Кубокымрэ медалхэмрэ къэхьыным. ЦIыху 15 дэтхэнэми хэту гупи 6-р волейболкIэ, футболкIэ, кIапсэ зэпекъункIэ зэпеуащ.

Псом нэхърэ нэхъ гукъинэж зэхьэзэхуэу щытащ КъБР-мрэ Ингушымрэ щыщ гупхэр иужьрейуэ футбол зэрызэдэджэгуар. Дэтхэнэри хуейтэкъым текIуэныгъэр адрейм иритыну. Сабий джэгукIэ узэджэ мыхъун зэпэщIэтыныгъэр ерыщу екIуэкIащ. Ауэ, дауэ мыхъуми, бысымхэр нэхъ шэрыуэу къыщIокIри, зэIущIэр 4:1-уэ иухащ.

Санаторэм зыщызыгъэпсэху ныбжьыщIэ псори кърихьэлIат спартакиадэр щызэхуащIыж пщыхьэщхьэм. КъБКъУ-м и студентхэр зыхэта концерти абдеж щекIуэкIащ.

Зэпеуэм и лIэужьыгъуищми зэрыхэтар къалъытэри, Дагъыстэным къикIа гупым жэз медалыр хуагъэфэщащ, абыхэм очкои 2-кIэ япэ ищащ етIуанэ увыпIэр къэзыхьа ингушхэр, япэ увыпIэр иратащ КъБР-м и гупым, «Урысей зэкъуэт» партым и Кубокыр зылъысари ахэращ.

КъахэжаныкIа щIалэхэм щIыхь тхылъхэмрэ медалхэмрэ щхьэхуэу иратащ, апхуэдэуи волейбол, футбол зэхьэзэхуэхэм нэхъ жыджэру зыкъыщызыгъэлъэгъуахэм партым и саугъэтхэр хуагъэфэщащ.

КъШР-м, Астрэхъэн, Волгоград областхэм къикIа хьэщIэхэри гулъытэншэу къагъэнакъым. «Кавказ» санаторэм и унафэщI Къардэн Алик абыхэм щIыхь тхылъхэмрэ саугъэтхэмрэ яхуигуэшащ.

Ингуш Республикэм къикIа гупым щыщ Гаракоев Микэ зэрыжиIамкIэ, зэхьэзэхуэм гукъыдэж къаритащ, нэгъуэщI республикэхэм щыщхэр ныбжьэгъу къахуэхъуащ. «Саугъэтхэмрэ тыгъэхэмрэ куэдрэ дигу къагъэкIыжынущ спартакиадэм дызэрыхэтамрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым зэрызыщыдгъэпсэхуамрэ», - жиIащ Микэ.

ШЫПШ Даянэ.

● Селигер-2013

УнэтIыныгъэхэм я пIалъэр

Тверь областым щыIэ Селигер гуэлым и Iуфэм бадзэуэгъуэм и 14-м щегъэжьауэ шыщхьэIум и 5 хъуху щокIуэкI «Селигер-2013» щIалэгъуалэ зэхыхьэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщу абы хэтщ ныбжьыщIэ 44-рэ.

ЗЭХЫХЬЭМ хэтынухэм гупищу загуэшащ: япэу Селигер щыIащ «ЩIалэгъуалэ проектхэм я форум» унэтIыныгъэмкIэ лажьэхэр, етIуанэ зэхуэсым хэтахэр «Iуэху зезыхьэхэращ», ещанэр «Граждан форум»-м къызэщIиубыдэхэращ. Иужьрейхэращ иджы зэхуэсыр. Абы я проектхэр щагъэлъэгъуэнущ ди лъахэгъу ныбжьыщIэ 20-м.

Япэ зэхыхьэм хэта, Налшык къалэ щыщ Елей Алим Селигер щигъэкIуа махуэхэр гуапэу игу къинэжащ, куэд ныбжьэгъу къызэрыхуэхъуамрэ цIыху цIэрыIуэхэм зэраIущIамрэ топсэлъыхьыж. «Абы щекIуэкI псори хуабжьу сигу ирохь. Иджы ещанэу сыхэтащ а Iуэхум. Лэжьыгъэм, къыхэпха унэтIыныгъэм и пIалъэр щызэбгъащIэ утыку хъарзынэщ ар», - жеIэ Алим. Елейм мы гъэм Селигер щигъэлъэгъуащ торакоскопическэ, эндоскопическэ операцэ ящIа нэужь, зэрадыж Iэмэпсымэхэр зэпкърылъхьэным теухуа проект.

Елей Алим щIэныгъэ статья куэд къытрыригъэдзащ, урысейпсо зэпеуэ куэдым щытекIуащ, дунейпсо конференцхэм хэтщ, апхуэдэуи «Open Innovations» фIащауэ Москва щекIуэкI дунейпсо зэпеуэм и зы унэтIыныгъэм пашэ щыхъуауэ щытащ. ЩIэныгъэлI ныбжьыщIэр абдеж къыщыувыIэну и мурадкъым. «ТекIуэныгъэ гуэр зыIэрызгъэхьэху, нэхъыбэжым сытрегъэгушхуэ. Зи яужь ситыр сигу ирохь икIи си фIэщ мэхъу си IуэхущIафэр Къэбэрдей-Балъкъэрым и мызакъуэу, нэгъуэщI щIыналъэхэми сэбэп зэрахуэхъунур», - къыддогуашэ Елейр.

ПЩЫГЪУЭШ Iэсият.

● ЗекIуэ

Осетинхэр я гъусэу гъуэгу тохьэ

Ростов областым хыхьэ Мартыновскэ районым кIуэну дыгъуасэ ежьащ Урысейм и ДОСААФ-м и къудамэу КъБР-м щыIэм къызэригъэпэща автоколоннэр.

АВТОЗЕКIУЭР теухуащ Хэку зауэшхуэм и зэманым Ростов зи псэр щызыта 115-нэ шууей дивизэм. Ди лъахэгъухэм гъусэ яхуэхъуащ ДОСААФ-м и къудамэу Осетие Ищхъэрэ - Аланием щыIэри. Нобэ абыхэм къызэхакIухьынущ дивизэм хэта зауэлIхэр щыщIалъхьа щIыпIэхэр, удз гъэгъахэр тралъхьэнущ, дакъикъэкIэ яхуэщыгъуэнущ, Мартыновскэ районым и цIыхубэм яIущIэнущ.

Ди республикэм и лIыкIуэхэм бысым районым хуашащ Ростов областым и бэракъыр, нэгъабэ Iуащхьэмахуэ и щыгум драхьеяуэ щытар.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, 1942 гъэм бадзэуэгъуэм и 28-м щыщIэдзауэ шыщхьэIум и 1 хъуху ди щIалэхэр зэуапIэ губгъуэм итащ лIыгъэрэ хахуагъэрэ ягъэлъагъуэу, дивизэм щыщу абы къелар мащIэ дыдэщ.

Мартыновскэ районымрэ Тэрч районымрэ зэкъуэш щIыналъэ хъуахэщ, Большая Мартыновкэ и уэрамитIым ди лIыхъужьхэм я цIэхэр зэрахьэ.

● Нобэ

ДАХ-м ирегъэблагъэ

2010 гъэм щегъэжьауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щагъэлъапIэ Зи хэкум къэзыгъэзэжахэм я махуэр. А махуэр 1998 гъэм шыщхьэIум и 1-м Адыгэ Республикэм щагъэувауэ щытащ.

ШЫЩХЬЭIУМ и 1-м Дунейпсо Адыгэ Хасэм и IуэхущIапIэм щекIуэкIынущ УФ-м и хэкуэгъуу хамэ къэралхэм щыпсэухэр къэшэжынымкIэ щыIэ къэрал программэр КъБР-м и щIыналъэм зэрыщылажьэм щытепсэлъыхьыну зэIущIэ.

ЗэIущIэм хэтынущ ДАХ-м и Исполкомым, Къэбэрдей Адыгэ Хасэм, «Хэку», «Пэрыт» хасэхэм, Адыгэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лэжьыгъэр зэзыгъэуIу советым я лIыкIуэхэр, Тыркум, Сирием, Иорданием, США-м къикIыжауэ ди лъахэм щыпсэухэр.

ЗэIущIэм сыхьэт 16-м щIидзэнущ. Ар щекIуэкIынущ ДАХ-м и IуэхущIапIэу ЩоджэнцIыкIум и цIэр зезыхьэ уэрамым тетым.

ГЪУКIАКЪУЭ Идар.

● ТхылъыщIэ

ФIыуэ ялъэгъуа усэхэмрэ уэрэдхэмрэ

УсакIуэ цIэрыIуэ, КъБАССР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Гъубжокъуэ Лиуан и тхыгъэхэр щызэхуэхьэса «Лиуан Губжоков: Живу для живых» зыфIаща тхылъыр иджыблагъэ дунейм къытехьащ.

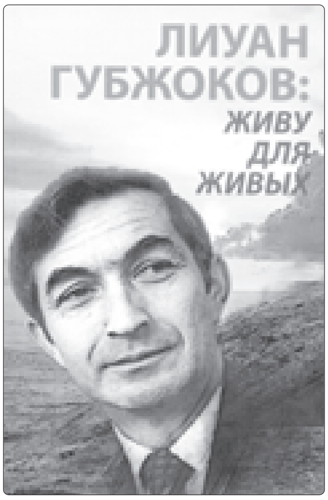

НАЛШЫК и «Эльбрус» тхылъ тедзапIэм 500 и бжыгъэу къыщыдэкIа тхылъыр зыгъэхьэзырари абы пэублэ тхыгъэ хуэзыщIари филологие щIэныгъэхэм я кандидат, КъБЩIИ-м адыгэ литературэмкIэ и къудамэм и лэжьакIуэ Хьэвжокъуэ Людмилэщ.

Тхылъым ихуащ Гъубжокъуэ Лиуан и гъащIэмрэ и гуащIэмрэ теухуауэ адыгэбзэкIи урысыбзэкIи ятхахэр, рецензэхэр, интервьюхэр, и усэхэр, уэрэдхэр, и благъэхэм, Iыхьлыхэм, ныбжьэгъухэм, лэжьэгъухэм я гъусэу траха сурэтхэр. КъищынэмыщIауэ, тхылъым и кIэух напэкIуэцIхэм Тхьэгъэзит Зубер, Къагъырмэс Борис, Уэрэзей Афлик, Бемырзэ Мухьэдин, Щхьэныкъуэ Мусэбий сымэ Гъубжокъуэ Лиуан хуатха фэеплъ усэхэмрэ Хьэвжокъуэ Людмилэ и «Псалъэ жагъуэ» балладэмрэ къыщыхьащ.

Лиуан и усэхэмрэ уэрэдхэмрэ куэдым фIыуэ ялъэгъуащ. Бзэ къулейкIэ, щIэщыгъуэкIэ тха и IэдакъэщIэкIхэм щызэхэухуэнащ хэку лъагъуныгъэри, лъэпкъым къыдекIуэкI хабзэри, тхыдэри. И уэрэдхэр-щэ? «Уи цIэр Мадинэ хьэмэ Маринэ?», «Лъагъуныгъэр къандесджэгукъым», «Iуащхьэмахуэ» уэрэдхэр ноби гуфIэгъуэ зэхыхьэ щIагъуэ къэмынэу утыку щагъэзащIэу зэхыбох. Гъубжокъуэ Лиуан и усэхэр школхэми еджапIэ нэхъыщхьэхэми щадж. УсакIуэр пасэу дунейм ехыжами, лъэпкъым щIэиныфI къыхуигъэнащ. Ахэр ди Iэпэгъуу лъэпкъыр дыкъэгъуэгурыкIуэху езы тхакIуэми и фэеплъыр тщIыгъунущ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

● Жэрдэм

Тыгъэхэр къыхуащI

«Кавказ Ищхъэрэм и щIыналъэхэм электрокъэрур ятезыгуашэ компание» ОАО-м и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм ток гуэшыпIэхэр зезыхьэ и IэщIагъэлIхэм илъэс къэс ирагъэкIуэкI зэпеуэм Лэскэн РЭС-м и лIыкIуэхэр жыджэру хэтащ.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭР Iыхьитхуу зэщхьэщыхауэ щытащ. Абыхэм хыхьэрт япэ медицинэ дэIэпыкъуныгъэр, лэжьыгъэм, IэнатIэм пыщIа хабзэхэм зэрыхащIыкIыр, я зэфIэкIыр къэгъэлъэгъуэныр, дерт зиIэ Iэмэпсымэхэр подстанцхэм щыхъуэжыныр, нэгъуэщIхэри.

Лэскэн РЭС-м и электрикхэу Гъащтэ Арсен (инженер нэхъыщхьэщ), КIэрэф Юрэ, ХьэщIэлI Марат, БищIо Алим, КъалакIуэ Юрэ, Иуан Аслъэн, Iэпекъуэ Руслан, ШэрыIужь Заур сымэ зэфIэкI лъагэ къагъэлъэгъуащ икIи зэпеуэм ещанэ увыпIэр щаубыдащ. Абыхэм щIыхь тхылъхэр, ахъшэ саугъэтхэр къыхуагъэфэщащ, унагъуэ хьэпшыпхэр тыгъэ къыхуащIащ.

КЪУМАХУЭ ФатIимэ.

КъБР-м Экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм хамэ щIыб зэпыщIэныгъэхэмкIэ и департаментым хъыбар къызэрыдигъэщIамкIэ, Астрэхъэн, Волгоград областхэм, Къалмыкъ Республикэм, Краснодар крайм сату-экономикэ Iуэхухэмкiэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и лIыкIуэу щылажьэ БжэныкIэ Хъусен мы махуэхэм Волгоград областым щыIэщ, республикэм икIыну гупыр абы зэрыщрагъэблэгъэнум теухуа зэпсэлъэныгъэхэр иригъэкIуэкIыу.

БЖЭНЫКIЭМ и мурадщ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Волгоград областымрэ яку дэлъ медицинэ зэпыщIэныгъэхэм нэхъ кууэ зригъэубгъуну. Апхуэдэу абы иригъэкIуэкIынущ ди медицинэ лэжьакIуэхэм Волгоград дэт кардиоцентрым, жьэжьейр щызэрахъуэкI центрым я Iэзагъэм щыхагъэхъуэну, областым и медицинэ IуэхущIапIэхэм ди цIыхухэм я узыншагъэр щрагъэфIэкIуэжыну, ди республикэм къыщыщIагъэкI Iэмэпсымэхэмрэ хущхъуэхэмрэ абы я сымаджэщхэм хурагъашэу Iуэхур зэрызэтраухуэным теухуа зэпсэлъэныгъэхэр.

● Узыншагъэ

Налшык - Волгоград

ЗэращIылIэну зэгурыIуэныгъэхэм къыщыгъэлъэгъуащ Волгоград областым и сабийхэмрэ балигъхэмрэ республикэм и санаторэхэм, турбазэхэм зыщрагъэгъэпсэхуну кърагъэблэгъэну, апхуэдэу КъБР-м и предприятэхэм къыщIагъэкI продукцэхэр а щIыналъэм и тыкуэнхэм щащэну.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, лъэныкъуитIыр зэрызэдэлажьэ зэманым кърихубыдэу Волгоград областым ирагъэшащ республикэм и промышленнэ предприятэхэм я продукцэ зэхуэмыдэхэр. Абыхэм ящыщщ «Телемеханика» ОАО-р, «Севкаврентген-Д», «ФармаИнтернейшиналкомпани Урысей - СНГ», «Лэгъупыкъу», «Первый питейный завод», «Агро-инвест»-ООО-хэр, «ЭКОМИЛК» IуэхущIапIэр.

КЪЭРЭЩЕЙ Элеонорэ.

Мы махуэхэм

ШыщхьэIум и 1, махуэку

● **УФ-м IэщIэкIэ ЗэщIэузэда и Къарухэм я тылым и махуэщ**
● **Инкассаторым и махуэщ**
● **1914 - 1918 гъэхэм екIуэкIа Япэ дунейпсо зауэм хэкIуэда урысей сэлэтхэм я фэеплъ махуэщ**
● **ШыщхьэIум и 1 - 7-хэр Сабий цIынэхэр анэ быдзышэкIэ гъэшхэным къыхуеджэным и дунейпсо тхьэмахуэщ**

● 1885 гъэм япэ дыдэу уэгум зиIэтащ Можайский А. Ф. ищIа кхъухьлъатэм.
● 1914 гъэм Япэ дунейпсо зауэм щIидзащ.
● 1958 гъэм «Iуащхьэмахуэ» журналым и япэ номерыр дунейм къытехьащ.
● 1967 гъэм Бахъсэнрэ Тэрчрэ къалэ хъуащ.
● ТхакIуэ **Къущхьэ СултIан** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 22 - 26-рэ, жэщым градус 19 - 20 щыхъунущ.

ШыщхьэIум и 2, мэрем

● **Хьэуа-Десантыдзэхэм я махуэщ**
● **Македонием и лъэпкъ махуэшхуэщ - Республикэм и махуэщ**

● 1948 гъэм СССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и унафэкIэ Амурскэ областыр Хабаровскэ крайм къыхагъэкIри, РСФСР-м хэт щIыналъэ щхьэхуэ хъуащ.
● 1916 гъэм Москва АМО заводыр (иужькIэ ЗИЛ хъужар) лажьэу щаутIыпщащ.
● 1933 гъэм Беломор-Балтие кIэнауэр, километр 227-рэ зи кIыхьагъыр, ятащ.
● 1942 гъэм Налшык Дзэ Плъыжьым щхьэкIэ щагъэхьэзырат ткIуаткIуэ къауэу птулъкIэ мин 20.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 23 - 27-рэ, жэщым градус 20 - 23-рэ щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЖЬЭКIЭМЫХЪУ Маринэщ.**

Лъэпкъ Iущыгъэ:

ХьэщIэм и ерыскъыр къыдокIуэ.

ШыщхьэIум и 1-р Зи хэку къэзыгъэзэжа адыгэхэм я махуэщ

Дэсщ Ерокъуэ къуажэм зы шэрджэс унагъуэ

Мурий-Мэстафэ Маядэ

Адыгэ щIыналъэм къращIылIа лъапсэрых зауэм я щхьэр хахри, ди лъэпкъэгъу куэдым илъэси 150-м нэблагъэ и пэкIэ псэупIэ ящIауэ щытащ Сирие къэралыгъуэр. ХамэщIым гугъу щехьами, лъабжьэ быдэ ящIауэ, зыхыхьа лъэпкъым и пщIэр къалэжьауэ къэгъуэгурыкIуащ ахэр. Ауэ, аргуэрыжьти, илъэс и пэкIэ а къэралым къыщыхъуа зауэм гузэвэгъуэ хидзащ ахэр... Я щхьэр мафIэм къыхахын хуей щыхъум, абыхэм я псэхэр кърахьэлIэжащ я адэжь щIыналъэм. Мыбдеж я Iуэху щыдэкIынымкIэ зэрахузэфIэкIкIэ абыхэм дэIэпыкъуэгъу яхуохъу республикэ унафэщIхэмрэ Дунейпсо Адыгэ Хасэмрэ. Ахэр япэ щIыкIэ санаторэхэм щIагъэтIысхьащ, иджы хуэм-хуэмурэ лъапсэхэр къыхуащэхуурэ къуажэхэм ягъэIэпхъуэ.

Апхуэдэу Лэскэн районым хыхьэ Ерокъуэ къуажэм ягъэIэпхъуащ Мурий-Мэстафэхэ я унагъуэр. Абы я Iуэху зыIутым, щIыпIэм щекIуэкI гъащIэм зэрыхэзэгъэжым, я гурыгъу-гурыщIэхэм зыщыдгъэгъуэзэну зыхуэдгъэзащ Мурий-Мэстафэхэ я унэгуащэ Маядэ.

- ДАУИ, укъыщалъхуа, укъыщыхъуа, уи гъащIэм и зэхуэдитIыр щыбгъэкIуа щIыналъэр убгынэу, нэгъуэщI щIыпIэ укIуэу щIэрыщIэу псэукIэр щызэтебухуэжыныр зэрымытыншыр дэтхэнэми къыгуроIуэ, - къыщIидзащ и псалъэр Маядэ. - Ауэ, Iэмалыншагъэм урихулIэмэ, сыт хуэдэ хэкIыпIэри къэбгъэсэбэпынущ. Ди Iуэхур апхуэдэу щыхъум, хэщIапIэ тхуэхъужащ адыгэ щIыналъэр, ди Iуэхури фIы дыдэу зэрызэтеувэжынуми шэч къытетхьэркъым. Гузэвэгъуэ зытелъыр а мафIэ лыгъейм къыхэнахэрщ, абыхэм я Iуэхур зэрыхъунум дегъэгумэщI.

Пэжыр жыпIэмэ, дыкъыщыкIуэжагъащIэм гугъу дехьащ, ди Iуэхухэр тэмэму дэмыкIыурэ екIуэкIащ. Гугъу дехьами, зауэм дыкъызэрелар, дэхуэха дызэрымыхъуар ди гурыфIыгъуэщ. Абы щыгъуэм «Джайлыкъ» пансионатым дыщыпсэуащ. Ди Iуэхур къызэрытщагъэпсынщIэным псори хущIэкъуащ, цIыхухэр яхузэфIэкIхэмкIэ къыддэIэпыкъуащ. Си щхьэгъусэм и къуэпсхэр къыщежьар мы щIыналъэращ. Аращи, ди унагъуэм и адэжь хэкум къигъэзэжауэ къызолъытэ. ЩIалитIрэ зы хъыджэбзрэ диIэщ. Пщащэр Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым щоджэ, ар мы щIыналъэм гукIи псэкIи къыхуеIэу зэрыщытым и фIыщIи хэлъщ псынщIэу зыкъызэщIэткъуэу дыкъызэрыкIуэжами. Мыбы къэдгъэзэжын и пэ куэдрэ дычэнджэщащ. Сириеми дигу щIэныкъуэ куэд къыщызэднэкIын хуей хъуащ: псэукIэ зэIузэпэщыр, лэжьыгъэр, благъэхэр. ФIыуэ плъагъу, узэса Iыхьлыхэр, ныбжьэгъухэр къыпкъуэмытыныр гугъущ.

Хэкум къызэрыдгъэзэжам зыкIи дыхущIегъуэжыркъым. Си щхьэгъусэм и хъуэпсапIэт и Кавказ щIыналъэр псэупIэ хуэхъужыныр. Зэрыхьзэрий дызыхэхуам ди дунейр хэплъэгъуэ ищIат. Дызыхэхуа Iуэхум фIы гуэр къыхэтлъыхьуэну доплъри, зауэр и щхьэусыгъуэу щытми, си щхьэгъусэм илъэс куэдкIэ и гум щигъэфIа и адэжь лъахэр зэригъуэтыжар куэд и уасэщ. ДыкъыздэкIуэжами, цIыхухэр къызэрытпыкъуэкIынур сыт хуэдэ щIыкIэми тщIэртэкъым. Дызэримыгугъауэ хъарзынэу дыкърагъэблэгъэжащ, си щхьэгъусэмрэ щIалэхэмрэ урысей паспортхэр къратащ. Насыпырыхьтэкъэ къуажэхэм унэ зратыну ящIа пхъэидзэм ди унэцIэр къызэрикIар?! Дэ абы егъэлеяуэ дыщыгуфIыкIащ. Лъапсэр ущыпсэуным хуэдэу дгъэхьэзырыным тIэкIу гугъу дыдехьащ, унэр зэдгъэпэщыжащ. Дигу къэмыкIхэмкIэ, ди гупсысэ зыхунэмысхэмкIэ ди гъунэгъухэри къыддэIэпыкъуащ. ЖыпIэнурамэ, я чэнджэщи къыдахьэлIащ, ерыскъыкIи къытпэIэбащ. ГъунэгъуфIхэр дызэриIэмкIи ди насып къикIауэ къызолъытэ.

Мурий-Мэстафэхэ я унагъуэм я гур щIыналъэм зэрыщагъэтIылъам и щыхьэтщ Сирием къыщагъэна я благъэхэр зэман кIэщIкIэ къагъэкIуэжу, абыхэм я къуэпсхэри адэжь щIыналъэм щагъэтIылъыжыну я нэ къызэрыхуикIыр.

МЭРЕМЫКЪУЭ Динарэ.
Лэскэн район, Ерокъуэ къуажэ

ТIэлхьэтрэ Сезаррэ я гурыгъуухэр

Сирие Хьэрып Республикэм щекIуэкI зауэм зи псэр къыхэзыха ди лъэпкъэгъухэм ящыщхэм адэжь щIыналъэм къызэрагъэзэжам куэд щыгъуазэщ. Унагъуэу къэкIуэжахэм нэмыщI, цIыхуи 119-рэ хъу щIалэгъуалэ гуп Налшык къашащ. Ахэр КъБКъУ-м щIагъэтIысхьэри, урысыбзэр щрагъэдж къудамэм илъэскIэ щеджащ. ИтIанэ, щхьэж езым къыхихыну IэщIагъэм тещIыхьауэ ягуэшри, урысыбзэм щIыгъуу нэгъуэщI дерсхэми щыгъуазэ хуащIащ.

ЗИ ГУГЪУ тщIы ныбжьыщIэхэм адэкIэ я Iуэху зэрыхъунум куэд егъэпIейтей. Абыхэм я нэхъыбэр университетым и общежитхэм щIэсщ, языныкъуэхэр я Iыхьлыхэм я деж щопсэу, хэти фэтэр щхьэхуэ къищтащ. ЩIалэхэмрэ пщащэхэмрэ я ныбжьыр илъэс 17 - 19-щ зэрыхъур. Стипендие хуагъэувври, дэтхэнэми мазэм хуэзэу сом 1200-рэ иратащ. Зыгуэрхэри лэжьапIэ уващ, ауэ апхуэдэу яхэтыр мащIэ дыдэщ. Адыгеймрэ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ я Iэтащхьэхэм УФ-м ЕгъэджэныгъэмрэщIэныгъэмкIэ и министерствэм зэгурыIуэныгъэ иращIылIат, къэралым и мылъкукIэ университетым щрагъэджэну Сирием къикIа студентхэм Iэмал иратыну. Ауэ накъыгъэ мазэм белджылы къэхъуащ а зэгурыIуэныгъэм къару зэримыгъуэтар. ПщIэ щIату еджэну абыхэм ящыщ гуэрми Iэмал иIэкъым.

КъБКъУ-м нэгъуэщI къэралхэм яхуиIэ пыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм и унафэщI Къуэдзокъуэ Анатолэ къызэрыджиIамкIэ, республикэм и Iэтащхьэ Къанокъуэ Арсен УФ-м ЕгъэджэныгъэмрэщIэныгъэмкIэ и министерствэм зэрызыхуигъэза тхылъым къыщыгъэлъэгъуахэр гъэзэщIа хъуным щогугъ. НыбжьыщIэхэр зыгъэпIейтей Iуэхухэр итIанэ зэфIэха хъунут: УФ-м и гражданствэ зэкIэ кърамытми, мыбы щыпсэуну хуит зыщI дэфтэрхэр зыхуей хуэгъэзэнымкIи, я псэукIэкIи, еджапIэм щIэтIысхьэнымкIи, нэгъуэщIкIи.

Хамэ къэрал къикIа студентхэм щадэлажьэ къудамэм и декан Чыржын Гъумар зэрыжиIамкIэ, зи гугъу тщIыхэр иджыри общежитхэм щIэсщ, унафэ къыхуащIынум поплъэри. Зэрыбелджылыщи, гугъущ мы ныбжьыщIэхэм я Iуэхур. Ахэр егъэпIейтей я адэ-анэхэр, къыдалъхуахэр зэрамыгъусэм, языныкъуэхэм я Iыхьлыхэм я хъыбар къаIэрыхьэркъым мазэ зыбжанэ хъуауэ. Шэч хэлъкъым ахэр щIэгъэкъуэн зэрыхуэныкъуэм.

Си гум илъ зэпытщ адыгэ щIалэ гуэрым къызжиIа псалъэ гуауэхэр: «Абыхэм дэ гугъу дащIыдехьын щыIэкъым, ахэр зэи дэ тщыщ хъужынукъым». Ди гуапэ зэрыхъунщи, апхуэдэу егупсысыр мащIэ дыдэщ икIи абы и щыхьэтщ ди хэкуэгъу куэд къэзыгъэзэжахэм зэрадэIэпыкъур, я къаруи я мылъкуи щымысхьу. Япэрауэ, къэгъэлъэгъуапхъэщ КъБКъУ-м и лэжьакIуэхэр гуапагъэрэ зэхэщIыкIрэ яIэу хамэ щIыпIэ къикIыжа ди лъэпкъэгъу ныбжьыщIэхэм зэрахущытыр. ЕгъэджакIуэхэм къыхагъэщ а студентхэм яхэлъ хьэл-щэн дахэхэр, я акъыл жаныр, абы къыхэкIыуи уадэлэжьэну зэрытыншыр.

Сихъу ТIэлхьэт и ныбжькIэ адрейхэм нэхърэ нэхъыжьщ. Дамаск университет къыщиухащ, экономист IэщIагъэ иIэщ. НэгъуэщI куэдми хуэдэу, зауэм къызэпиудащ и мурадхэр. КъБКъУ-м зэрыщеджа мазэ зыбжанэм урысыбзэр мыIейуэ зэригъэщIащ, ауэ нэхъыфIыжу ирипсэлъэфын папщIэ, иджыри зы илъэскIэ абы щеджэу, и IэщIагъэм хуэкIуэ лэжьапIэ къилъыхъуэну и мурадщ. Гъэмахуэ мазэхэр Iуэхуншэу игъакIуэркъым ТIэлхьэт. Ар щолажьэ машинэхэр щатхьэщIым, абы къыщыдэхуэм - щIакхъуэ щагъажьэм макIуэ. Щам игъэзэжри зимыIэжьэу Налшык къэкIуэжати, и нэкIэ илъэгъуащ щалъхуа къэралыгъуэм леишхуэ къызэрылъысар. Сихъум къызыщигъэхъуфыркъым адэ-анэр къимыкIыфу къызэрына Сириер ибгынэпэну. Апхуэдэу щытми, щIалэм егугъуу зрегъащIэ адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ. Хамэ къэрал къикIа студентхэм я зэгухьэныгъэм хэтщ, ныбжьыщIэ цIыкIухэм я чэнджэщакIуэщ.

- Кавказым къызэрызгъэзэжрэ слъагъур си псэм фIэдахэщ: дыкъэзыухъуреихь щIыпIэхэр, адыгэ пщащэ цIыкIухэр, цIыхухэм къабгъэдэкI гуапагъэр. КъэкIуэнум теухуа си мурадхэр къыгуэхыпIэ имыIэу зытезухуэр си хэкужьырщ. Ди унагъуэр зы дыхъужатэмэ, ди гур псэхужауэ ди Iуэхухэр зэрызэтеувэным дытелэжьэнут, - жеIэ абы.

ТIэлхьэт и ныбжьэгъу Тхьэкъуахъуэ Сезар Налшык къызэрыкIуэжрэ илъэсищ хъуащ. Урысыбзэм илъэскIэ хуеджа нэужь, КъБКъУ-м и медицинэ къудамэм щIэтIысхьауэ фIы дыдэу щоджэ. Сезар гупым я пашэщ, хамэ къэрал къикIа студентхэм я зэгухьэныгъэм и нэхъыщхьэщ. А ныбжьыщIэхэм ятеухуауэ сыт хуэдэ Iуэху университетым къыщызэрагъэпэщми, абыхэм жыджэру хэтщ Тхьэкъуахъуэр. Налшык къыщыкIуэм мамыру къигъэна Сирие щIыналъэм къыщыхъуа къулейсызыгъэр зи жагъуэ хъу щIалэр нэхъри иропIейтей абы къина и адэ-анэм я Iуэху зэрыхъунум.

- Пенсэ ныбжьым нэса си адэ-анэмрэ си къуэшымрэ хэкужьым къызэрагъэзэжын Iэмал яIэкъыми, абы срогузавэ. Мыбы къэкIуэжыфатэмэ, сыт хуэдэ щыщIэныгъэхэри зыуи къытщыхъунутэкъым, я щхьэр псэууэ къэнэнт, - жеIэ Сезар.

Адыгэ нэмысымрэ хабзэмрэ щIапIыкIа ди лъэпкъэгъу ныбжьыщIэхэм я Iыхьэ мащIэщ къытхыхьэжар. Илъэс бжыгъэ куэдкIэ хэхэсу хьэрыпым ядэпсэуахэм къащIэхъуа щIэблэм щыщу нобэкIэ зи щхьэ къыдэзыхьэлIахэм лъэпкъыр зэрыгушхуэн къахэкIыну дащогугъ. Абыхэм я Iуэху зэтеувэным хэтлъхьэф къэдмыгъанэу дадэIэпыкъуныр ди къалэну къызолъытэри, апхуэдэ лъэкIыныгъэрэ Iэмалрэ къызыкъуэкIын лъэпкъ Тхьэм дищI.

КЪАРЭНАШЭ Мадинэ.

Сирием къикIыжауэ КъБКъУ-м щеджэ студентхэр.

Бабыгу Эргун

• Гукъеуэ

КъэкIуэжыну псори къэтшэжа?

Бабыгу Эргун хэхэс гъащIэр зи натIэ къритха адыгэ щIалэу Тыркум къыщалъхуахэм ящыщщ. Налшык къэкIуэжауэ илъэсибл хъуауэ щопсэу, лэжьыгъэ IэнатIэ пэрытрэ хэкум щекIуэкI гъащIэм и псэр игъэушэу. ШыщхьэIум и 1-р Зи адэжь щIыналъэм къэзыгъэзэжахэм я махуэу зэрыщытым ипкъ иткIэ, хэкурысхэм яхэсыхьыжа ди лъэпкъэгъур «Адыгэ псалъэ» газетым и хьэщIэщым къедгъэблэгъащ, и гупсысэхэмкIэ къыддэгуашэмэ, тфIэфIу.

- ПСОМ япэрауэ, зыгуэрым и жагъуэ хъункIэ сымышынэу, нэгъуэщIым игу иримыхьынкIэ зэрыхъунум сытемыгузэвыхьу си гупсысэр къэзгъэлъагъуэмэ, нэхъ сфIэигъуэщ, - къыщIидзащ Эргун. - Тхыгъэр зытеухуауэ щытыну Iуэхугъуэмкiэ къыщIэддзэнщи, шыщхьэIум и 1-р Зи хэку къэзыгъэзэжахэм я махуэу къыхахащ. Си щхьэкIэ сыкъапщтэмэ, апхуэдэ махуэ дыщиIэн, Iэтауэ щыдгъэлъэпIэн пIалъэм иджыри дынэсауэ къысщыхъуркъым. Сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, мелуан бжыгъэкIэ дуней псом щызэбгрыпхъа ди лъэпкъэгъухэм еплъытмэ, нобэ адэжь лъахэр зэзыгъэгъуэтыжар мащIэ дыдэщ.

Сэ 2006 гъэ лъандэрэ Налшык сыщопсэу, ауэ си унагъуэ псор къэзгъэIэпхъуэжыну зэкIэ Iэмал сиIэкъым. Си къуэ нэхъыжьыр КъБКъУ-м щоджэ, нэхъыщIэр и анэм и гъусэщ, школым щIэсщ. IэщIагъэкIэ сыэлектрикщ, цIыху зыбжанэ дыхъуу зы бригадэ къызэдгъэпэщауэ, Iуэху зиIэхэм драджэурэ Iуэхутхьэбзэ яхудощIэ.

Зы щIыпIэр къэбгъанэу нэгъуэщI щIыпIэ укIуэу ущыпсэуныр тыншкъым, лъэпощхьэпо куэд урохьэлIэ. Ауэ зи хэку къэкIуэжауэ гугъуехьым игъэтхьэусыхэхэр сэ зэи къызгурыIуэркъым. Сыт хуэдэ гугъуехь сыхэтми, си хэку сисыжщи, си мурадыр зэзгъэхъулIэнымкIэ жэуаплыныгъэ зи пщэ дэхуэр сэращ, си щхьэрщ. ЕмыкIущ утхьэусыхэныр. Сыт хуэдэ лъэпкъи къащти, я хэкум щхьэкIэ я псэр ят, гугъуехь хэтыныр къэгъэнауэ. Хэкум щхьэкIэ укъэкIуэжу щытмэ, апхуэдэу жыпIэнукъым, ауэ хьэрычэтыщIэ Iуэху щыдэзгъэкIынщ е си щхьэ Iуэху щызесхуэнщ жыпIэмэ, ар нэгъуэщI псалъэмакъщ.

Хэкум къэзыгъэзэжахэр сыт щыгъуи зыгъэгумэщIыр дэфтэр Iуэхуращ. Ар къэрал Iуэхущи, зыри пхуещIэнукъым. Сэ иджыри къыздэсым паспорт сиIэкъым, Тыркуми Урысейми срицIыхукъым. Ауэ илъэси 8 дэкIа нэужь, къыдатынущи, къысхуэнэжар мащIэщ. А пIалъэм къриубыдэу си хэку сисыжащ, сыщылажьэу. Унэ, лъапсэ жытIэу зыри хэдгъэзыхьыркъым, уи щхьэм зыгуэр илъмэ, уи Iэм зыгуэр ищIэмэ, мыбдеж ущыпсэуфынущ. Ауэ тхылъыр къыдэхыным и Iуэхур нэхъ тынш ящIыным дыпэплъэурэ, илъэсхэр макIуэ. Иджы Сочэ щекIуэкIыну Олимп Джэгухэм а Iуэхур нэхъ гугъуж ящIащ, мыбы зэрыщыпсэун тхылъымпIэ кърaтын щхьэкIэ къэкIуэжым и щхьэгъусэр хэкурысу щытын хуейщ. Унагъуэ яIэу къэхъуапсэ къомым я Iуэхур дауэ зэрыхъунур? Дэтхэнэм и унагъуэра икъутэжынур, хэт зи сабий бын къэзыгъэнэнур?! Лъэпкъым, къэралым лъабжьэ яхуэхъур унагъуэракъэ?!

Iуэхур нэхъ ткIий щIэхъуам и щхьэусыгъуэри дэ къыдгуроIуэ. Олимп Джэгухэр жиIэнурэ, Урысейр пщэдей дунейпсо утыку ихьэнущ. Ауэ и хэкуэгъухэм апхуэдэ нэмыплъ яритыныр захуагъэкъым. Дэфтэр къыдатми къыдамытми, мыр дэ ди хэкущ, исыр ди лъэпкъэгъущ - ар зыми хузэхъуэкIынукъым. Ар къагурыIуэу псэуну, лэжьэну хуейуэ къэкIуэжхэм хуэгъэкIуатэ гуэр хуащIыныр адыгэ псоми ди хъуэпсапIэу къыщIэкIынщ.

Пэжщ, абы и закъуэкъым лъэпкъыр зэуIу хъужыным щхьэусыгъуэ хуэхъур. КъэкIуэжыну хуэмей куэд зэрыщыIэми гур егъэкIуэд, ди къэкIуэнум уегупсыса нэужь. Псалъэм папщIэ, УФ-м ФедерацэмкIэ и Советым и лIыкIуэхэр Сирием щыкIуам зэхахар сыт? «Дэ мыбдеж ди гугъу къыщащIкъым, тыншу дыщопсэу», - аращ нэхъыбэу жаIар ди лъэпкъэгъухэм. Абы щыгъуэ хэкум ису абыхэм ядэIэпыкъуну хуейхэм я гукъыдэжым зихъуэжащ. Ауэ абы щхьэкIэ къэмынэу, зауэр къэхъея нэужь, къегъэблагъэ тхылъхэр хурагъэхьащ. Ирагъэхьам и бжыгъэри, къэкIуэжам и бжыгъэри долъагъу…

КъэкIуэжхэм я гур нэгъуэщI лъэныкъуэкIэ зэщызыгъауэр дощIэ - ар дэфтэр Iуэхуращ. Зи щхьэр мафIэм къыхэзых нэгъунэ визэ паубыд, зы мазэ исамэ, Сирием кIуэжу къэкIуэжын хуейуэ хуагъэув. Апхуэдэ ахъшэ дэнэ къыздрахынур, хьэмэрэ зауэ щекIуэкI къэралым дауэ зэрыбгъэзэжынур? Мыбдеж щыIэхэми абыхэм я Iуэху зэрахуэ хуэдэурэ защI, ауэ Iуэхур здынэсар нэрылъагъущ. А Сирие дыдэр къэтщтэнщи, Урысейм кхъухьлъатэхэр игъакIуэурэ и цIыхухэр кърегъэшэж, ауэ адыгэм зыми и гугъу ищIыркъым. Иджыри къыздэсым ди республикищым я Iэтащхьэхэр УФ-м и Президентым щIыхуэмызэфар гурыIуэгъуэкъым. ТлъэкI къэдмыгъанэу дызэлэжьын хуей Iуэхущ Щам щыщ ди къуэшхэм къащыщIар.

Мы республикэращ ди лъэр щыжанри, ди IуэхущIафэхэр щыдэкIын хуейри, тIэтыпхъэри, зи зыужьыныгъэм дыхуэлэжьэн хуейри. Хамэ хэку уису бэлыхьлажьэ гуэр къыпхэкIами, хамэм уахэсщи, уи IэрыкIыр зыхуэпщIар нэгъуэщI къэралщ, зи цIэ бгъэIуар узыхэс лъэпкъращ. Нобэ дэ зызэдгъэуIуэжмэ, дызэхэтIысхьэжрэ, дыдэмыпсэлъейуэ, ди къару къихь тщIэжмэ, ди къэкIуэнур дахэ зэрыхъунум шэч хэлъкъым. ЗыщыдгъэгъупщэнкIэ Iэмал иIэкъым нэгъуэщIхэм я щхьэ Iуэху дагъэкIын щхьэкIэ, закъедгъэгъэсэбэп зэрымыхъунур. Политикэ убгъуаи нэгъуэщIи дыхэмыхьэу, адыгэ лъэпкъым и хабзэр, и щэнхабзэр, и бзэр, и тхыдэр къызэщIэдгъэуIуэжу, ди щхьэ Iуэху дэдгъэкIыжын хуейщ. Зы гупсысэ диIэмэ, дызэгурыIуэмэ, зэфIэкI диIэнущ, хэкум къару къыхэзылъхьэнур аращ.

Зытхыжар
НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэщ.

Гугъуехь щIыщыIэр абы утекIуэн хуейуэ аращ

Брамтэ (Вольнэ Аул) дэт «Джайлыкъ» зыгъэпсэхупIэ унэм илъэсым щIигъуауэ щопсэу Сирием къикIыжа ди лъэпкъэгъу 50-м щIигъу. Абыхэм урысыбзэр ярегъэдж зи IэщIагъэм фIыуэ хэзыщIыкI цIыхубз гуащIафIэ Тхьэкъуахъуэ Маринэ. Ар Налшык къыщыхъуащ, Сирием щыпсэу шэрджэс щIалэ щхьэгъусэ хуэхъури, абы кIуащ, икIи илъэс 26-м нэблагъэкIэ щыпсэуауэ зауэр къэхъейри, и быниплIымрэ и малъхъэмрэ дэщIыгъуу Налшык къигъэзэжащ.

МАРИНЭ Дамаск университетым урысыбзэр щригъэджащ, методикэм Iэзэу хещIыкI. Абы иригъаджэхэм урысыбзэм и грамматикэр нэхъ тыншу къагурегъаIуэ, езым хьэрыпыбзэ фIыуэ зэрищIэм и фIыгъэкIэ. ГупитIу гуэшауэ тхьэмахуэм махуитI сыхьэт зырызкIэ зыдэлажьэ «студентхэм» яхэтщ илъэс 16 хъуаи 70-м нэсаи. А дерсхэм къокIуалIэ нэгъуэщI жылагъуэхэм ягъэIэпхъуа ди лъэпкъэгъухэри. ЦIыхухъу балигъхэм ящыщ куэд лэжьыгъэ IэнатIэхэм пэрытщи, дерс псоми кърихьэлIэркъым. БлэзымыгъэкIыу къекIуалIэхэм бзэр фIыуэ къащтащ, уеблэмэ псалъэхэр падежкIэ зэрахъуэкIыф.

Апхуэдэ зи чэзу дерс мы махуэхэм срихьэлIат. Я егъэджакIуэр зэзгъэщIыхун мурадкIэ сызыхуэза гупым я Iуэху зытеткIэ сеупщIащ.

- Мыбы къэкIуэжыфахэм ди Iуэху Iейтэкъым, ауэ дыщIэгузавэр зауэм къыхэна ди лъэпкъэгъухэращ, - жиIащ зыгъэпсэхупIэм щIэсхэм я тхьэмадэ Къат Риад. - Махуэ къэс жыхуаIэм хуэдэу ди адыгэ щIалэхэр Сирием щаукIри, ди гур ящIоуз.

Риад и гуныкъуэгъуэхэр дэзыIыгъ псоми къагъэлъагъуэ УФ-м и хабзэхэмрэ Сирием щызекIуэхэмрэ зэрызэтемыхуэм къыхэкIыу, зэфIэхыгъуей хъу Iуэхугъуэхэр. Абыхэм ящыщщ зэман гуэркIэ щыпсэуну хуит зыщI дэфтэрыр зэрырат пIалъэр Дамаск къыщрата паспортыр зэрызекIуэ зэманым зэрелъытар.

- Илъэс 18 ирикъуа ныбжьыщIэр, УФ-м хуэдэу, дзэм ираджэ, ар еджапIэ щIэмысмэ, - къыпещэ Риад и псалъэм, - ауэ мыбы къэкIуэжа ныбжьыщIэхэм ящыщхэм школыр къыщаухым ЕГЭ ятакъыми, еджапIэ нэхъыщхьэхэми колледжхэми щIэтIысхьэфынукъым. Апхуэдэу щыщыткIэ, зи армэ кIуэгъуэ нэса ныбжьыщIэхэм Сирием и хабзэр къызэпауду аращ. Зэгуэр абыхэм ящыщхэм а къэралым ягъэзэжмэ, абыхэм я судыр законым ипкъ иткIэ ящIэнущ.

Тхьэкъуахъуэ Маринэ «Джайлыкъ» санаторэм урысыбзэкIэ дерс щригъэкIуэкI.

Пэжщ, къэралитIым я хабзэхэр зэрызэтемыхуэм нэхъри елъахъэ къэзыгъэзэжахэм дэфтэр къыдахын Iуэхур. Псалъэм папщIэ, ХьР-м и хабзэхэм къызэрагъэувымкIэ, а къэралым и цIыху суд Iуэхум ирашэлIауэ щытамэ, абы къэрал гъунапкъэхэр зэпиупщIыну хуиткъым. Апхуэдэу щытми, УФ-м щекIуэкI законхэмкIэ, мыбы щыпсэуну хуит зыщI тхылъ иратын папщIэ, хамэ къэралым къикIыжам иIыгъын хуейщ суд Iуэху зэрыхэмытамкIэ тхылъ.

А псоми я гугъу ящIа нэужь, я гукъеуэхэр ящхьэщыкIа пэлъытэу, ди лъэпкъэгъухэр къэнэщхъыфIэжащ икIи къэкIуэнум фIэщхъуныгъэ зэрыхуаIэр къыдагъэщIащ.

- Ахэр Iуэхушхуэкъым, нэхъыщхьэр зауэ гузэвэгъуэм дыкъыхэкIащ, дызыщIэхъуэпса щIыналъэм дыкъэкIуэжащи, ди Iуэхухэри, ди псэукIэри хуэмурэ зэтеувэжынщ. ШыIэныгъэ зыхэдгъэлъынщ, - жаIэурэ зэбгрыкIыжри, щхьэж и пэш щIыхьэжащ.

Ди лъэпкъым шыIэныгъэ хэмылъу зыми хужыIэнкъым. Ар имыIамэ, тхыдэм и сабэм щIихъумэжа лъэпкъ Iэджэми хуэдэу, куэд щIат ар дунейм зэрытекIуэдыкIыжрэ. Зауэ хуэIухуэщIэхэм нэмыщI, къызэрыкIуэ гъащIэми адыгэр сыт щыгъуи щытегъэпсыхьат гугъуехьымрэ шыIэныгъэмрэ. Мис апхуэдэ хьэлрэ щытыкIэрэщ ядэтлъагъур мы зэманми ди лъэпкъэгъухэм.

Тхьэкъуахъуэ Маринэ и щхьэгъусэр дунейм ехыжащ, и сабийхэр и закъуэу епI. Ипхъу нэхъыжьыр унагъуэ исщ, сабий цIыкIуитI иIэщ. Ахэр щхьэхуэу мэпсэу. Езым и щIалитIымрэ хъыджэбз нэхъыщIэмрэ щIыгъуу и анэм къыхуищэхуауэ щыта, зы пэш фIэкIа мыхъу фэтэрым щIэсщ. ХэубыдыкIауэ зы лэжьапIэ иIэкъым, зэман-зэманкIэрэ зыпэрыувэ лэжьыгъэхэм къыпэкIуэмкIэ унагъуэр епI. Ар нэхъыбэу зыгъэпIейтейхэм ящыщщ и хъыджэбз нэхъыщIэ Бэллэ Дамаск университетым и экономикэ къудамэр къиухыным зы илъэс фIэкIа къэмынэжауэ зауэр къэхъейуэ къызэрыкIуэжар. Бэллэ фIы дыдэу егъэшэрыуэ инджылызыбзэри, франджыбзэри, хьэрыпыбзэри, хъарзынэу иропсэлъэф адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ. КъБКъУ-м и экономикэ къудамэм щIэтIысхьэжу ар къиухыну мэгугъэри, пщащэ губзыгъэм и мурадыр къехъулIэну ди гуапэщ.

ЗыузэщIыныгъэ гъуэгум теувэну зи мурад ди лъэпкъэгъухэм я Iуэхухэр нобэкIэ хуэмурэ мэкIуатэ.

- Пщэдейрей гъащIэм гугъапIэ хуаIэщ ди цIыхухэм. Мес, мо Адилрэ Хъиямрэ я Iэ-я лъэр мыувыIэу мэлажьэ, сыт хуэдэ Iуэху хьэлъэми зыпэIуадзыркъым, - жеIэ Маринэ. - Дерсхэри зэрыбламыгъэкIыным яужь итщ, сыту жыпIэмэ къагуроIуэ урысыбзэр умыщIэу мы къэралым ущыпсэуныр зэрымытыншыр.

Гугъуехь щIыщыIэр абы утекIуэн щхьэкIэщ, - жаIэ. Я псэукIэр хэкужым щызэтрагъэувэжын папщIэ нобэ гугъуехь ди лъэпкъэгъухэм заузэщIыжауэ Тхьэм дигъэгъу.

ЩОДЖЭН Iэминат.

Экономикэ

Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ

Жылагъуэ

• ГъащIэ

ЩыгуфIыкIыным и пIэкIэ... тогъэ

Урысейм гъащIэм и кIыхьагъым щыхохъуэ.
Ауэ щыгуфIыкIыным и пIэкIэ къулыкъущIэхэр абы топсэлъыхь я жагъуэу. ЖаIэ абы къэралым къулейсызыгъэ инхэр къыхуихьын хуэдэу.
ЛIыжьхэм хуеижкъэ?

ЛЭЖЬЫГЪЭМРЭ псэуныгъэ зыужьыныгъэмкIэ министрым и къуэдзэ Вовченкэ Алексей иджыблагъэ тегузэвыхьащ Урысейм «цIыху куэд жьы щыхъуу зэрыхуежьам - иджы дэтхэнэ еянэри илъэс 65-м щхьэдэхащ». Ар Iейуэ къыщIрегъэдз щхьэусыгъуитIкIэ: япэрауэ, бюджетым тохьэлъэ, етIуанэрауэ, нэгъуэщI къэралхэм я цIыхухэр куэду ди деж къеш. Мыпхуэдэу ди нэгу къыщIегъэхьэ: къэралыр факъырэ мэхъу, мэлъэлъэж «ерыщ екIуа» лIыжьхэм я зэранкIэ, къутахуэхэм хэту гастарбайтер чэфхэр къофэ...

Ауэ ипэжыпIэкIэ Iуэхур зэрыщытыр нэгъуэщIущ. ПцIы хэлъкъым Пенсэ фондым и бюджетыр зы сом триллион зэрыхущыщIэм. Ауэ, ди къэралыр къулейсызкъым, экономикэм и инагъымкIи Германием дытежакIэщ. Зыхъумэжыныгъэ IэнатIэм сом триллион 20 хухыдохыф, спорт зэпеуэ инхэр едгъэкIуэкIын папщIэ дызыхуеину мелардхэр къыдогъуэтыф, РЖД-мрэ нэгъуэщI монополистхэмрэ ахъшэшхуэ зытекIуэдэну проектхэм папщIэ гуащIэу зоныкъуэкъу. КIэщIу жыпIэмэ, а триллионыр Урысейм къыхуэгъуэтынущ. Пенсэм кIуахэм е абы гъунэгъу хуэхъуахэм папщIэ ахъшэ дыщымысхьын къудейщ къэнэжыр. Абы къыдэкIуэу хьэлэлуи ахъшэр ятедгуэшэн хуейщ. Ауэ ныбжьыщIэхэм занщIэу яжетIапхъэщ: фи жыгъэм фэ езыхэр фыхуэгъэтIылъэ. АрщхьэкIэ зэхуахьэса ахъшэр иужькIэ инфляцэм здимыхьынымкIэ икIи зэхамыдыгъуэнымкIэ къэралыр шэсыпIэ иувэн хуейщ. Ар зэрызэбгъэхъулIэфыну щIыкIэри нэрылъагъущ. Ауэ бюрократием япэ иригъэщхэр нэгъуэщIщ.

Миграцэр шынагъуэу жызыIэхэм дагъэжакъуэ къудейщ. КъулыкъущIэхэм ящIэ зи ныбэхэм илъу наркотикхэр къытхуэзыхьхэм я пIэкIэ лэжьакIуэ гуащIафIэхэр къытхуэкIуэн папщIэ щIэн хуейр. АрщхьэкIэ мигрантхэмкIэ дагъэшынэмэ нэхъ къащтэ.

ООН-м и пщалъэхэмкIэ къэралым и цIыхухэр жьы хъуауэ къалъытэ, абыхэм зи ныбжьыр илъэс 65-рэ, нэхъыбэ ирикъуауэ яхэтыр проценти 7-м щIигъуамэ. Мы Iуэхум ухуэзышэр зыкIи зэпымыщIа щхьэусыгъуитIщ - гъащIэм и кIыхьагъым хохъуэ, къэралым сабийуэ къыщалъхум и бжыгъэм хощI.

Иужь зэманым Урысейм щыхохъуэ гъащIэм и кIыхьагъыр. 2012 гъэм ар илъэс 70-м зымащIэкIэ щхьэдэхащ (США-м илъэс 78-рэ, Германием - 79-рэ, Франджым - 81-рэ, Японием - 82-рэ щохъу). НэгъуэщI къэралхэм бюджетым къытехьэлъэу къыщалъытэр зи ныбжьыр илъэс 80-м, хэбгъэзыхьмэ, 90-м щхьэдэхахэрщ. Ди деж апхуэдэхэр щымащIэ дыдэщ. Я нэхъыбэр илъэс 70 - 75-рэ хъухэрщ. Ахэр дуней псом къыщалъытэркъым зи ныбжь хэкIуэтахэу - лэжьэфынухэщ, лэжьэнуи хуейщ. Абы къыдэкIуэу иужь илъэс 20-м иджы япэ дыдэу Урысейм къыщалъхуахэр лIахэм нэхърэ щынэхъыбащ.

КъухьэпIэм зи ныбжь хэкIуэтахэм я бжыгъэр илъэс 50-кIэ нэхъ пасэу щыдэкIуейуэ хуежьащ Урысейм нэхърэ. Ауэ абы мы Iуэхум зыри щытегузэвыхьакъым. Абы и пIэкIэ псынщIэу гу лъатащ ахэр IэнатIэщIэхэр къызэIуахынымкIэ щIэгъэкъуэн къазэрыхуэхъуфынум - хущхъуэ, щыгъын, ерыскъы щхьэхуэхэр, н.къ. яхуэгъэхьэзырын хуей мэхъу, медицинэ Iуэхутхьэбзэхэм заубгъу. Пенсэзратхэм я ахъшэм псынщIэу яхухэгъэхъуэн хуейщ хьэпшып нэхъыбэ къащэхуфын, Iуэхутхьэбзэ нэхъыбэ зыхурагъэщIэфын хуэдэу.

Пэжщ, крейсерхэу нэхъ мащIэ тщIын, хуэгъэкIуатэ зиIэ пенсионерхэм (псалъэм и хьэтыркIэ, илъэс 40 - 45 ныбжьым иту пенсэм кIуэ полицэхэм) я бжыгъэм кIэрыдгъэхун хуей хъунущ. Ар нэхъ гугъущ, «ДэIэпыкъуэгъу псынщIэ» автомашинэхэм я бжыгъэм зэрыхэхъуамкIэ къэралым и Президентыр бгъэгуфIэным нэхърэ. ЛIыжь-фызыжьхэр нэгъуэщI зыри хуэмеиж хуэдэ...

БОВТ Георгий, *политолог.*
«Аргументы и факты»

1991 ГЪЭМ шыщхьэIум и 22-м РСФСР-м и Совет Нэхъыщхьэм и унафэкIэ совет нып плъыжьыр зэрахъуэкIащ. ШыщхьэIум и 25-м къэралым и бэракъыщIэу къалъытар - зэмыфэгъуищу зэхэт щэкIыр - ООН-м и унэу Нью-Йорк дэтым къыщыфIадзащ: Урысейр и пIэ иуващ СССР щымыIэжым. А махуэ дыдэм зи гугъу тщIы бэракъыр Кремлым щаIэтащ. Къэралми щыхьэрми щытыкIэр щыхэплъэгъуэт. ЦIыхубэм къагурыIуэ хуэдэт нып плъыжь пщхьэщыту афIэкIа узэрымыпсэужыфынур. Ауэ сыт псэукIэщIэм къытхуихьынур? Тыкуэнхэр нэщIт, топ ущыджэгу хъуну. Къэралым дыщэ гъэтIылъыгъэ иIэжтэкъым. Заводхэр лажьэртэкъым. Улахуэр мазэ бжыгъэкIэ ятыртэкъым. Фызыжьхэм Москва и кум щащэрт цыкIэ зэIуаща лъэпэдхэр. Джэдыгу техъукIахэр зыщыгъ профессорхэм тхакIуэ цIэрыIуэхэм я тхылъхэр ящэрт - нэхъапэм гъуэтыгъуейуэ щыта тхылъхэм иджы зыри хуеижтэкъым. Унагъуэхэм къалъыхъуэр нэгъуэщIт - щIакхъуэт, ерыскъыт. Демократхэр Москва щыгуфIэрт: урысей бэракъым гъуэгу игъуэтащ! Коммунизмэр къызэтещэхащ! Ауэ къэрал ныпыр зэрызэрахъуэкIам цIыхухэм я нэхъыбэр игъэгузэват: сыт хуэдэу къыщIэкIыну Ельциным дыкъыщIигъэгугъа демократиер?

Ельциным къыгурыIуэрт цIыхухэр зыгъэгузавэр, езыри пIейтейрт. Ныпыр пхъуэж хъунущ, арщхьэкIэ зи къэрал ухуэкIэр зыхъуэжа Урысейм уриунафэщIыну гугъут. ЖаIащ урыс тхыдэм и напэкIуэцIыщIэ къызэIуахыу. АрщхьэкIэ властыщIэм къыгурыIуэртэкъым сыт хуэдэ тхыдэщIэ хыхьэми сыт щIэн хуейми, Борис цIэрыIуэр иджыри есатэкъым «президенту щыт сэ унафэ сощI!» псалъэхэм.

Зэхэзэрыхьыгъуэ зэман

• ДызыгъэпIейтейхэр

И щхьэр ищIагъыу

НЫП плъыжьыр зэмыфэгъуищ плъыфэкIэ зэрахъуэкIащ, замыгъэIэуэлъауэу, жыпIэнурамэ, щэхуу. Ельциныр хуейтэкъым псалъэмакъ. Урысей ныпым и махуэр иджы шыщхьэIум и 22-м ягъэлъапIэ. Ауэ ипэжыпIэкIэ бэракъыщIэр Кремлым и щхьэм щыдрахьеяр шыщхьэIум и 25-м сыхьэт 19-рэ дакъикъэ 45-рщ. Iуэхур зэфIэзыгъэкIар лэжьакIуэ къызэрыгуэкIитIщ. АрщхьэкIэ жьым ныпыр зэришэщIу, псоми къалъэгъуащ ар и щхьэр ищIагъыу зэрыфIадзар. Къэхъуар щызэхихым, Зюганов Геннадий жиIащ нэщхъейуэ: аращ, дяпэкIэ псори зэгъэдзэкIауэ щытынущ.

Пэжщ, куэд зэрагъэдзэкIащ, зэблашащ. Щыуагъэ псори къыпхуебжэкIынукъым. Ауэ, итIани, Урысейр къощIэрэщIэж. Хэбгъэзыхьмэ, властхэм ятехъущIыхьми, цIыхубэр хуейкъым блэкIамкIэ игъэзэжыну. Пэжщ, куэдым къагурыIуэркъым урыс демократием иджыри къежьэ дыдэр. УнафэщIхэр демократием яфIэфIу топсэлъыхь, ауэ хащIыкIыр мащIэщ. Къапщтэмэ, демократием мардэм тещIыхьащ: властыр щыпIэщIэлъыну зэманым пIалъэ хуэбгъэувыныр, унафэщIхэр и чэзум зэрахъуэкIыныр, зы гуп цIыкIур егъэлеяуэ къулейуэ, нэхъыбэр къулейсыз дыдэу жылагъуэр гуэша мыхъуныр.

Езы цIыхубэри мардэм есэн хуейщ. Экономикэ лъэрыхь здэщыIэ къэралым къэблэжьым нэхърэ нэхъыбэ щыбгъэкIуэщI хъунукъым. Тэмэмкъым гъэм и зэхуэдитIым нэсыр махуэшхуэхэм зэраубыдыр. ЦIыхухэр куэду аркъэрэ тутынрэ зэрефэр, наркотикхэм зэрыдихьэхыр шынагъуэщ. ГъащIэм и кIыхьагъым зэрыхэхъуар фIыщ, ауэ къемызэгъщ зи къару илъыгъуэ цIыхухъухэр илъэс 60-м пенсэ зэрыкIуэр - абыхэм я акъылыр зэщхьэщеху Iуэхуншагъэм. Европэм псори къыгурыIуакIэщ. КъызыгурымыIуахэр (Алыджым е Испанием хуэдэхэр) кризис ткIийм етхьэлэ.

Узэсэ сэгъейщ

ДИ ЗЫУЖЬЫНЫГЪЭМ зэран хуохъу дызэсагъэжьхэу дызытемыкIыжыфхэр. Дэ сыт щыгъуи дыхущIокъу къэрал лъэщ дыдэу закъыщыдгъэхъуну. Коммунистхэм я зэманым хуабжьу дыхуейт псоми «далъэщIыхьэу датежыжыну», зэуэ псори насыпыфIэ тщIыну. Ноби дэ аргуэру дыхуейщ «НыщIэпхъуэ, Урысей!» жытIэу ину дыкIиину. АрщхьэкIэ щIэныгъэрэ властрэ мы зэманым зиIэхэми ящIэркъым ди зыужьыныгъэм и гъуазэхэр. XX лIэщIыгъуэм къэралыр адрейхэм къазэрыкIэрыхум псынщIэу кърашыным хущIэкъуа большевикхэм псори зэтракъутэрт, цIыху гъащIэри кърадзэртэкъым. Арати, къэралым и «бынжэр хатхъащ». Дэ ноби допсэу ди тхыдэри, психологиери, идеологиери чэтхъауэ, къэралым иригъэкIуэкI политикэр зыхуэдэр зэIумыбзу.

ЩIэуэ къэунэхуа Урысейм зым хуэдэу щызэкъуэувакъым властымрэ цIыхубэмрэ. ЦIыхубэм езым и щхьэ Iуэху зэрехуэ, властым езым и щхьэр епIыж. Я сэбэп зыхэлъхэр зэи зэтехуэркъым. Властым сыт щыгъуи нэхъ къещтэ цIыхухэм япIэщIэу щытыну. «АфIэкIа сыхуейкъым апхуэдэ власть!» жиIэу зыгуэрхэр къыхэкIиикIынкIэ мэшынэ:

ИщхьэкIэ щыIэхэмрэ ищIагъ щIэтхэмрэ я зэхущытыкIэхэр феодал хабзэхэм тетщ. Властым цIыхубэм факъырэIус къыхуеший, гуфIэгъуэ махуэхэр хузэхеублэ. Абы и пIэкIэ хуейщ ар къыхуэпэжыну, ауэ къэралым и экономикэр зыхуэдэр жаIэфыркъым. Министрхэр дыкъызэрыкIэрыхуам темыпсэлъыхь къудейкъым: абыхэм езыхэм ящIэркъым сыт хуэдизкIэ дыкъыкIэрыхуами. Зы махуэм и пщалъэу дгъэувыр олимпиадэхэм, футболымкIэ дунейпсо чемпионатхэм, н. къ. иращIэкI псалъэмакъхэрщ. Тепщэ гупхэр нэгъуэщI зыри хуейкъым.

* * *

ЛIЭНЫМ и пэ къихуэу СССР-м и идеолог нэхъыщхьэ Суслов Михаил иратат Гроссман Василий и «Жизнь и судьба» романым и Iэрытхыр. Сусловым жиIащ ар «илъэс 250-рэ хуэдиз дэмыкIауэ къытрамыдзэну». Романыр илъэс 27-рэ дэкIри, 1988 гъэм къытрадзащ. А зэманым езы Сусловыр псэужтэкъым. Ауэ гъэщIэгъуэнщ совет демократием и зыужьыныгъэм и псынщIагъыр абы къызэрилъытэу щыта щIыкIэр.

Тхыдэм зэрызиужь псынщIагъыр зыхуэдэр къыхуэщIакъым перестройкэм дытезыгъэгушхуа Горбачёви. ЛъэкIыныгъэ ин зыбгъэдэлъ КПСС-м и пашэ 1985 гъэм ар щыхъуам, абы и пщIыхьэпIэ къыхэхуэртэкъым илъэсих къудей нэхъ дэмыкIыу цIыху мелуан 20 зыхэт партым и мызакъуэу, Совет Союзри зэрыкъутэжынур. ГъащIэр зыхуэкIуэнур къилъагъуфыртэкъым Ельцини. ЩIыхьышхуэ иIэу 1991 гъэм Кремлым щIыхьа абы дэнэ щищIэнт и рейтингыр 1996 гъэм проценти 6-м нэсу ехуэхыну. Аргуэру зы пIалъэкIэ президентын папщIэ ар зыгурыIуэн хуей хъуар цIыхубэркъым, атIэ олигарххэрщ. Дауи, гурыIуэгъуэщ абы демократием и мэ зэрыщымыуар.

АтIэ, апхуэдэ хьэгъэщагъэхэр ди гъащIэм хэдгъэкIыну игъуэ мыхъуауэ пIэрэ?

КОСТИКОВ Вячеслав.
«Аргументы и факты»

• Украинэ

Я хъым йохуэ

«Комсомольская правда» газетым къытридзащ абы и лэжьакIуэм УФ-м и Президентым и чэнджэщэгъу, экономист цIэрыIуэ Глазьев Сергей Урысейм и экономикэм и щытыкIэм теухуауэ дригъэкIуэкIа интервьюр. Дэ а тхыгъэшхуэм къыхыдох Украинэм егъэщIылIа Iыхьэр.

- Уэ Президентым интеграцэм ехьэлIа IуэхухэмкIэ уричэнджэщэгъущ. Украинэр Таможнэ зэгухьэныгъэм къыхыхьэнкIэ хъуну?

- Украинэм и дежкIэ абы мыхьэнэшхуэ иIэщ. Интеграцэр езыр хьэлэмэту зэтеухуащ.

ЩIыдагъэ, газ, гъущI лIэужьыгъуэхэр нэгъуэщI къэралхэм езыщэр Таможнэ зэгухьэныгъэм хуэныкъуащэкъым. А щхьэусыгъуэм къыхэкIыу а зэгухьэныгъэм хыхьэну зэи хущIэкъуакъым. Ауэ абы хуейт гъунапкъэхэр зэпыупщIыным гугъу дехьхэр - техникэ Iэмэпсымэхэр зыщIхэр, мэкъумэшыщIэхэр. Псалъэм и хьэтыркIэ, «Беларусь» трактор и кIэм нэсу зэпкъралъхьэн папщIэ гъунапкъэр тхуэнейрэ зэпаупщIын хуейщ. Белоруссием хьэпшыпу къитыр зэгухьэныгъэм хэт къэралхэм къабгъэдэкIым и процент 5 къудейщ, арщхьэкIэ зэдащI сатум процент 25-кIэ и Iыхьэ хэлъщ. НэгъуэщIу жыпIэмэ, Белоруссие «къишэчыр» хуэдитхукIэ нэхъ мащIэщ, сату IэнатIэм щиIыгъ увыпIэм нэхърэ. Украинэм и экономикэри апхуэдэ дыдэу зэтеухуащ. Абы и дежкIэ мыхьэнэ ин иIэщ Таможнэ зэгурыIуэныгъэм хэтыным. Ди зэгухьэныгъэм къыхыхьэмэ, Украинэм и экономикэм процент 5 къыхохъуэ, ЕС-мкIэ зигъазэмэ, процент 2 хощI.

- Езы Украинэр ЕС-м хыхьэфыну?

- Мы гъэм и кIэухым Украинэм и мурадщ Евросоюзым зыпищIэным теухуа зэгурыIуэныгъэм Iэ тридзэну. Абы щыгъуэми хуитыныгъэ псори иIэу ар ЕС-м хагъэхьэнукъым. И жыIэм щIэувэну къудейщ: а зэгухьэныгъэм теухуа унафэхэр къэзыщтэхэм яхэтынукъым. Украинэр ЕС-м и бжьым щIэувэу аращ. Абы Евросоюзым и пащхьэм къалэн зыщищIыжа псори игъэзэщIэну и пщэ делъхьэж. Украинэм зыгуэр имыгъэзащIэмэ, абы и хьэпшыпхэу зэгухьэныгъэм и къэралхэм ЕС-м иригъашэм мардэ яхуегъэув. ИпэжыпIэкIэ къэралыр колонием хуокIуэ. Нэхъ Iейуэ мыбы хэлъращи, Украинэмрэ Таможнэ зэгухьэныгъэмрэ я зэхущытыкIэхэм ятеухуа псалъэмакъ псори дяпэкIэ Урысейм Брюссель дригъэкIуэкIын хуей хъунущ.

- Сыт къэралым къыщыщIынур?

- Украинэм къыщхьэщыхьащ дефолтым и шынагъуэр. Къэралым щIыхуэ куэдыIуэ телъщ. ЕС-м зыпищIа иужь абы къыщыщIынур Алыджымрэ Италиемрэ я Iуэху зыхуэкIуарщ - и промышленностыр зэтригъэувыIэнущ, нэгъуэщI къэралхэм щащIа хьэпшыпхэм бжьыпэр яубыдынущ. Таможнэ зэгухьэныгъэм хэтамэ, Украинэр Урысейм тэмэму къыдэлэжьэфынут, Белоруссиеми хуэдэу.

- Сыт атIэ ар езыхужьар?

- Украинэм и политикэм щытепщэ гупхэр я нэхэр щыпхыкIауэ ЕвропэмкIэ йоIэ. Абы и лъагъуэр Ющенкэ Виктор и тетыгъуэм пхашауэ щытащ. Абы щыгъуэми, украин олигарххэр офшор олигарххэщ. Я акцэхэр щахъумэри щыпсэури Европэрщ. ЗэпыщIэныгъэм теухуа зэгурыIуэныгъэм напэкIуэцI 900 къызэщIеубыдэ Украинэм ЕС-м и пащхьэм щызэфIигъэкIын хуейхэм ехьэлIауэ. Сэ иджыблагъэ Киев сыщыIащ икIи къысщыхъуащ абыхэм зыри зэIубзу къемыджауэ.

- ЦIыхухэм ар ядэну?

- Ахэр губжьынущ. Иджырей властыр текIыным ирахулIэну къыщIэкIынщ. Мы зэманым къэралым и къуэкIыпIэ лъэныкъуэр Урысейм къыдэлэжьэну хуейщ, и къухьэпIэр ЕС-мкIэ йоплъэкI. АрщхьэкIэ Украинэр Европэм зэрыхамыгъэхьар къагурыIуэмэ, Iуэхур нэгъуэщIу къыщIидзынущ.

АРСЮХИН Евгений.

• Уасэхэр

ХуэдитхукIэ щынэхъ лъагэщ

IэщIагъэлIхэм къалъытэ ар щхьэусыгъуитIым - коррупцэмрэ щIым къыщIах е къыщIаш къулеигъэхэм я уасэхэр зэрыхэхъуэмрэ - къыхэкIыу. Ди деж илъэсым зэрыщIидзэрэ уасэхэр процент 4,4-кIэ щыдэкIуеящ, ауэ Европэм псори зэрыщыту къыщынэжащ. Уеблэмэ Австрием, Болгарием, Алыджым хьэпшыпхэр нэхъ пуд щыхъуащ. ГъэщIэгъуэнщ: Алыджыр кризисым хэтщ, УФ-р хэткъым. АрщхьэкIэ уасэхэр щыхэхъуэр аракъым, атIэ ди дежщ.

ПСОРИ зи ягъэр Iулъхьэхэрщ, - жеIэ экономикэ щIэныгъэхэм я доктор Медведев Павел. - IуэхущIапIэм макIуэри, къулыкъущIэхэм яхуегъэув: Iулъхьэ къызэфт. ХьэрычэтыщI лэжьакIуэм итын хуей мэхъу: сыт атIэ ебгъэщIэнур?

«Финэкспертиза» компанием и унафэщI Микаелян Агван Iуэхум нэгъэщIу йоплъ.

- Ди инфляцэр езыхуэжьэр щIым къыщIахьхэмрэ къыщIашхэмрэ я уасэр зэрыдэкIуейрщ, - жеIэ абы.

Европейхэр щIэгуфIэн щхьэусыгъуэ щымыIэу къелъытэ.

- Абы кризисыр щытепщэщ. Экономикэм зыщымыужьым и деж инфляци щыIэкъым, - къыхегъэщхьэхукI Микаелян.

Пэжщ, ди къэралым и экономикэри бэлыхькъым, арщхьэкIэ инфляцэр, зэрытлъагъущи, щэ пщыинщ. Мыбдежми ди Iуэху къыщикIыркъым...

• Iэужь

Къуаншэр хэт?

Фигу къэдгъэкIыжынщ десантник Маржанов Руслан яукIа иужь Пугачев: (Саратов область) къаугъэшхуэ къызэрыщыхъеяр. Зэрызехьэр зы тхьэмахуэ зэхуакукIэ ужыхакъым. Яубыдащ щIэпхъаджагъэр зылэжьауэ шэч зыхуащIри - илъэс 16 зи ныбжь Назиров Алий. Абы занщIэу зиумысыжащ ищIамкIэ. ЖиIэрт Маржановыр езым и закъуэ иукIауэ.

АРЩХЬЭКIЭ махуэ зыбжанэ нэхъ дэмыкIыу Урысейм СледствэмкIэ и комитетым хъыбар къитащ: щIалэр яукIауэ шэч хуащIри, ягъэтIысащ Алий и Iыхьлыхэр - Хайдаев Руслан, Назировхэ Хъызыррэ Хьэмзэтрэ.

- Сэ слъэгъуащ си къуэм и хьэдэр. Фэбжьхэр щыхьэт тохъуэ ар яубыду зэраубэрэжьам, - жеIэ Руслан и анэ Маржановэ Светланэ.

Иджы дыдэ белджылы хъуащ ныбжьыщIэр нэхъапэм жиIахэм къызэрытекIар: Маржановыр зыукIар езыракъым, атIэ и къуэшхэрщ.

Уегупсыс зэрыхъунумкIэ, Руслан яукIа иужь абыхэм къуаншагъэр езым и пщэ дилъхьэну Алий хагъэзыхьауэ къыщIэкIынущ: балигъ ныкъуэхъущ, илъэс куэд къытралъхьэнукъым... АрщхьэкIэ и къуэшхэр хабзэхъумэхэм щаубыдым, щIалэщIэм къыгурыIуащ афIэкIа пцIы иупс зэрымыхъужынур...

БРЫКАЛИНЭ Валентинэ.
«Комсомольская правда»

• Сирие

Урысейм нэгъуэщI къэрал IуэхухэмкIэ и министр Лавров Сергейрэ США-м и къэрал секретарь Керри Джонрэ Брунейм щыщызэIущIам нэхъыбэу зытепсэлъыхьар Сириерщ. АрщхьэкIэ лъэныкъуитIыр Дамаск егъэщIылIа Iуэхухэм зэрыбгъэдыхьэр аргуэру зэтемыхуэу къыщIэкIащ. Псори зэхуэIэжьыр Сирием теухуа къэрал зэхуаху конференцым зэхуэгъэсыныр зэрыбгъэдыхьэр щыIэнщ. Дипломатхэр зэгурыIуауэ аркъудейщ акъылэгъу зэрызэхуэхъуну Iуэхухэр дяпэкIи къалъыхъуэну.

• Тырку

Тырку судым унафэ къищтащ Истамбыл и Гези паркымрэ абы егъэщIылIа Таксим утымрэ зэрыщытауэ къэгъэнэжыным теухуауэ. НаIуэу зэрыщытщи, къэралым и премьер-министр Эрдоган Реджеп нэхъапэм къэдэ жиIауэ щытащ паркым зэхъуэкIыныгъэшхуэхэр иригъэкIуэтыну зэримурадыр. Тырку оппозицэм ар идэртэкъым. Иджы суд унафэр абы къеIыхьэу езым къиха текIуэныгъэу.

• ПсэупIэ

Урысей цIыхум нэхъ къищтэр

Американ журналистхэм къахуташ къэралым и цIыхухэу зи ныбжьыр хэкIуэтахэм я зэманыр щагъэкIуэну щIыпIэ нэхъыфIыр. «Комсомольская правда» газетым ар и пщалъэу иубзыхуащ урысейхэм сыт хуэдэ щIыналъэм гупсэхугъуэ щагъуэтынуми.
Американхэм къыхахащ Италием и Абруццо щIыпIэр - псэукIэкIи ахэр зэсам къозэгъ, медицинэ Iуэху-тхьэбзэхэр мыIейуэ къыщыхуащIэ, дунейм и щытыкIэри щыхъарзынэщ.
Тхыгъэр щигъэхьэзырым, «Комсомольская правда» газетым IэщIагъэлIхэр и гъусэу къилъытэн хуей хъуащ визэ къеIыпхыным егъэщIылIа гугъуехьхэри. Мис мыпхуэдэ къэралхэр дэ нэхъ къыдэзэгъыну къыщIэкIащ.

1. Болгарие

УФ-м и Пенсэ фондым къитахэм ятепщIыхьмэ, урысей пенсэхэр ди цIыхуу мини 160-м нэблагъэм ират нэгъуэщI къэралхэм щыпсэууэ. Абыхэм я нэхъыбэм хэщIапIэ ящIар Болгариерщ.

Щхьэусыгъуэ нэхъыщхьэр хамэ къэралхэм я пенсионерхэм яхуэгъэзауэ мыбы щагъэува хабзэрщ. Ар къызэтенащ къэралыр Евросоюзым хыхьа иужькIи. Болгарием и щIыбкIэ пенсэ къыщыпIэрыхьэмэ (ар зыхуэдизым мыхьэнэ гуэри иIэкъым), ухуитщ пIалъэ кIыхькIэ мы щIыналъэм укъинэну. Болгарием псэупIэ узэрыщиIэм щыхьэт техъуэ тхылъ уиIэн хуей къудейщ (къэпщэхуами бэджэнду къеIыпхами зыщ). Апхуэдэу банкым ахъшэ гуэр хэлъын хуейщ - еврэ 1050-м урикъунущ.

ПсэупIэм щIэптри хэту, Болгарием уасэхэр Европэм щынэхъ цIыкIу дыдэхэм ящыщщ. Урысейм и къалэшхуэхэм ящыщ дэтхэнэми фэтэр щыптмэ, абы къыпэкIуэмкIэ Болгарием умыкъулейсызу жыгъэр щыбгъэкIуэфынущ. Мы зэманым Сыбырымрэ къэралым и ищхъэрэ щIыналъэхэмрэ икIахэм я нэхъыбэрщ Болгарием и къуажэхэм лъапсэхэр къыщызыщэхур. Тыншыгъуэ псори зиIэ лъапсэ мы къэралым къыщыпщэхуфынущ сом мин 500 къудейкIэ. Абы щIыгъужынущ хадэхэкIхэр щыпщIэну, жыг щыбгъэкIыну щIыи. Къэгъэлъэгъуэн хуейщ Болгарием щIымахуэшхуэ зэрыщымыIэр. Мы къэралым щыщ куэд урысыбзэкIэ зэрыпсалъэм тепщIыхьмэ, бзэ и лъэныкъуэкIэ гугъу ущехьынукъым. Медицинэ дэIэпыкъуныгъэми зы илъэсым еврэу 150-рэ нэхърэ нэхъыбэ текIуэдэнукъым.

АрщхьэкIэ Болгарием унэ къыщыщыпщэхукIэ укъагъэпцIэнкIэ хъунущ, Урысейми хуэдабзэу.

2. Китай

Зыри фымыгъэщIагъуэ. Китайхэм жыджэру КъуэкIыпIэ Жыжьэр къагъэIурыщIэ. Ауэ ди цIыхухэри щыскъым я Iэхэр зэтедзауэ. Китай Ищхъэрэм и гъунэм Iус къалэхэм урыс хьэблэхэр къыщоунэху. Абыхэм я тыкуэнхэми нэгъуэщI IуэхущIапIэхэми зэрыщыпсалъэр урысыбзэщ. Китай ищхъэрэм метр зэбгъузэнатIэхэр хуэдитI-щыкIэ щынэхъ пудщ Владивосток е Хабаровск нэхърэ. Хьэпшыпхэмрэ Iуэхутхьэбзэхэмрэ я уасэхэри «дзакъэркъым». ЖКХ-м щIатыр ипэжыпIэкIэ кIэпIейкIэ бжыгъэщ. Урысейм щызекIуэ пенсэ цIыкIур Амур и адрей лъэныкъуэмкIэ щымащIэкъым. Зы пэш хъу урысей фэтэрыр Китайм апхуэдэ дыдэкIэ къыщыпхъуэжмэ, къыпхудэхуэну ахъшэм зыкъомрэ а къэралым ущрипсэуфынущ.

Гъунапкъэм и гъунэгъу Хейхэ къалэм унэ къыщызыщэхуа урысейхэр щIыпIэ правительствэм псалъэмакъыншэу хуит ещI абы щыпсэуну.

3. Тыркумрэ Мысырымрэ

Иджы пенсэ кIуэ цIыхухэм а къэралхэр фIыуэ къацIыхуащ. Ахэр хэщIапIэ ящIащ нэхъапэм мыбы щылэжьа урысей куэдым.

Щхьэусыгъуэхэри апхуэдэ дыдэщ. Хрущёвым и зэманым Урысеймрэ и къалэшхуэм къыщратауэ щыта псэупIэмкIэ унэ дэгъуэ Тыркуми Мысырми къыщыпщэхуфынущ. Ерыскъыр щыпудщ, пхъэщхьэмыщхьэхэр щыкуэдщ. Ущыпсэун папщIэ тхылъхэр зэбгъэпэщыным гугъу удехьынукъым. Ауэ ущыпсэуныр апхуэдэуи тыншкъым. Япэрауэ, я хабзэхэр пщIэн хуейщ. ЕтIуанэрауэ, а къэралхэм мы зэманым цIыхухэр щызэрызохьэ, Iуэхур зыхуэкIуэнури зыми къыбжиIэфынукъым.

4. Бынхэм нэхъ я гъунэгъуу

IэщIагъэлIхэр щыхьэт зэрытехъуэмкIэ, пенсэ кIуа урысейхэм нэхъ къащтэ я бынхэм я гъунэгъуу псэуну.

Ар хъарзынэщ, псом хуэмыдэу абыхэм щIэнызгъэфI ягъуэтамэ икIи къалэшхуэхэм лэжьапIэ зэпэщ щаIэмэ. Къэплъхуахэм зэи утыку укъранэнукъым.

АРАКЕЛЯН Еленэ.
«Комсомольская правда»

НапэкIуэцIыр зыгъэхьэзырар ШАЛ Мухьэмэдщ.

• «Кабардинка»-р илъэс 80 ирокъу

Москва щагъэлъапІэ КъБР-р, КъШР-р, Адыгейр Урысейм зэрыхэтрэ илъэс 450-рэ щрикъур.

Сурэтхэр **МАМИЙ Руслан** трихащ.

Тхыдэ напэкІуэцІхэр къызэрыщ сурэтхэр

• Гъуазджэ

Сэралъп Мадинэ и арт-центрым къыщызэІуахащ УФ-м и Журналистхэм я союзым хэт, «Адыгэ псалъэм» и журналисту щыта, сурэтыщІ-художник Къарей Элинэ и лэжьыгъэхэм я гъэлъэгъуэныгъэ.

«ГЕОМЕТРИЯ форм» зыфІаща мы выставкэм Къарейм и лэжьыгъэхэм я закъуэу япэу щагъэлъэгъуащ. СурэтыщІ гъуазджэм и классик Картье-Брессон Анри и жыІэхэм ящыщщ Элинэ и лэжьыгъэхэм «псалъащхьэ» хуащІар.

Лэжьыгъэ къэс тхыдэм щыщ Іыхьэ гуэрхэр къыщыгъэлъэгъуащ. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщІэ, Налшык, Сыхъум (Абхъаз Республикэ) къалэхэм илъэс куэд и пэкІэ щаухуа, кхъахэ хъуа унэхэр, абыхэм я бжэщхьэгъубжэ зэІухахэр е зэхуэщІахэр. ЖыпІэнуракъэ, сурэт къэс къыбоджыкІ къалэхэм я тхыдэм щыщ гуэрхэр, блэкІа жыжьэм ухагъаплъэу, гупсысэхэм ухашэу. Щэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ я архитектурэ фэеплъхэм хуэфащэ гулъытэ зэрыхуамыщІым урагъэгупсыс Къарейм и лэжьыгъэхэм.

Гъэлъэгъуэныгъэм иджыри зэ наІуэ ищІащ Элинэ зэфІэкІ, езым и Іуэху бгъэдыхьэкІэ зиІэ сурэттехыу зэрыщытыр. Абы и лэжьыгъэхэм дахагъэри гупсысэри щызэхэуухуэнащ. ЩІэ куэд зыхэплъагъуэ и сурэтхэм я купщІэр дэтхэнэ зым дежкІи гурыІуэгъуэми, лэжьыгъэхэм щхьэж зыхуейр хелъагъуэ.

Зэхыхьэм кърихьэлІащ гъуазджэм, щэнхабзэм я лэжьакІуэхэр, дахагъэр фІыуэ

Къарей Элинэ

зылъагъухэр, Элинэ и ныбжьэгъухэр, благъэхэмрэ Іыхьлыхэмрэ.

Гъэлъэгъуэныгъэр шыщхьэІум ику пщІондэ екІуэкІынущ.

ТЕКІУЖЬ Заретэ.

Элинэ и благъэхэм, Іыхьлыхэм, ныбжьэгъухэм яхэтщ.

2013 гъэм шыщхьэІум и 23 - 24-хэм Налшык щызэхэтынущ ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ (Шэрджэс) Академием и Зэхуэсышхуэр.

Академием и президиумым иубзыхуащ ЩІДАА-м къудамэхэм я соискателхэр.

• Гу зылъытапхъэ

ЩІДАА-м и илъэс зэхуэсышхуэм зыхуагъэхьэзыр

1. ЩІДАА-м математикэ щІэныгъэхэмрэ нано-информацэ технологиехэмкІэ и къудамэм

ЩІДАА-м и действительнэ члену:

1. Шыбзыхъуэ Заур Мухьэдин и къуэр - ЩІДАА-м и член-корреспондентыр, физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, РАН-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центрым прикладной математикэмрэ автоматизацэмкІэ и институтым и щІэныгъэ лэжьакІуэ нэхъыжьыр *(Налшык)*

2. Шумахуэ Мухьэмэд Мишаустэ и къуэр - физико-математикэ щІэныгъэхэм я докторыр, Адыгей къэрал университетым математикэ анализымрэ математикэр егъэджыным и методикэмкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Мейкъуапэ)*

2. ЩІДАА-м энергетикэмкІэ, машинэ щІынымкІэ, механикэмкІэ, ІэнатІэхэр зехьэнымкІэ и къудамэм

ЩІДАА-м и действительнэ члену:

1. Балъкъэр Руслан Аслъэнбий и къуэр - ЩІДАА-м и член-корреспондентыр, техникэ щІэныгъэхэм я докторыр, «КІуэкІуэ В. М. и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университет» профессиональнэ щІэныгъэ нэхъыщхьэ щрагъэгъуэт федеральнэ къэрал еджапІэм «Мэкъумэш ІэнатІэм къыщагъэсэбэп машинэхэм зэракІэлъыплъ, ахэр зэрызэрагъэпэщыж щІыкІэхэр» и кафедрэм и профессорыр *(Налшык)*

3. ЩІДАА-м медико-биологие щІэныгъэхэмкІэ и къудамэм

ЩІДАА-м и член-корреспонденту:

1. Даур Борис Индрис и къуэр - медицинэ щІэныгъэхэм я докторыр, диплом зиІэхэм я щІэныгъэм щыхагъахъуэ Урысей медицинэ академием тхьэмбыл узыфэхэмкІэ и кафедрэм и профессорыр *(Москва)*

4. ЩІДАА-м жылагъуэ щІэныгъэхэмкІэ и къудамэм

ЩІДАА-м и действительнэ члену:

1. Елъыхъу Олег Адэл-Джэрий и къуэр - ЩІДАА-м и член-корреспондентыр, экономикэ щІэныгъэхэм я докторыр, «Кавказ Ищхъэрэ къэрал гуманитар-технологие академие» профессиональнэ щІэныгъэ нэхъыщхьэ щрагъэгъуэт федеральнэ къэрал еджапІэм менеджментымрэ маркетингымкІэ и кафедрэм и профессорыр *(Черкесск)*

2. Къэсей Борис СультІан и къуэр - ЩІДАА-м и член-корреспондентыр, экономикэ щІэныгъэхэм я докторыр, профессорыр, УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм экономикэмрэ хьэрычэт щІэнымкІэ и институтым щІэныгъэ лэжьыгъэмкІэ и проректорыр, *(Москва)*

ЩІДАА-м и член-корреспонденту:

1. Шыбзыхъуэ ФатІимэ Хьисэ и пхъур - философие щІэныгъэхэм я докторыр, профессорыр, «Егъэджэныгъэ ІэнатІэм и лэжьакІуэхэм я Іэзагъэм щыхагъахъуэ Къэрэшей-Шэрджэс республикэ институт» республикэ къэрал бюджет ІуэхущІапІэм социологиемрэ философиемкІэ и кафедрэм и унафэщІыр *(Черкесск)*

• Авиамоделистхэр

Къэралым щынэхъыфІхэм ящыщщ

Европэм авиамодель спортымкІэ пашэныгъэр къыщыхьынымкІэ зэпеуэ Болгарием и Азарджик къалэм щызэхэтащ. Урысейм и ныбжьыщІэ командэ къыхэхам абы бжыпэр щиубыдащ. Гупым балл нэхъыбэ къыхуихьащ Нарткъалэ щыщ, илъэс 17 зи ныбжь авиамоделист Кустарников Сергей.

Техник ныбжьыщІэхэм я станцу Нарткъалэ щыІэм и гъэсэныр илъэситІ и пэкІэ УФ-м и командэ къыхэхам хагъэхьащ. 2013 гъэм Сергей европей зэхьэзэхуэм хэтащ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и мызакъуэу, Кавказ Ищхъэрэ щІыналъэм и цІэкІэ.

Къэралым и спортсмен нэхъыфІхэм ящыщу къалъытэ Кустарниковыр. Илъэс 14 ныбжьым иту ар авиамодель спортымкІэ мастерым и кандидат хъуащ, 2010, 2012 гъэхэм ныбжьыщІэхэм я зэпеуэхэм щытекІуащ, нэгъабэ Урысейм и Кубокыр ныбжьыщІэхэм я деж япэу къыщызыхьар аращ.

Болгарием щекІуэкІа зэхьэзэхуэм хэхуар Урысейм и авиамоделист нэхъыфІхэм ящыщу 9-щ. Тренерхэм къэралым и щІыхьыр яхъумэну спортсмен ныбжьыщІэхэм хуагъэува къалэнхэр къайхъулІащ.

СОКЪУР Риммэ.

Прохладнэ къалэм щыІэ, сабийхэм я узыншагъэр щрагъэфІэкІуэж «Жемчужина» зыгъэпсэхупІэм щекІуэкІащ «Гъэмахуэ узыншэ» Іуэху щхьэпэр.

НыбжьыщІэхэр фІым хуаущий

НАРКОТИКЫМ димыхьэхын, узыншэу псэун папщІэ, ящІапхъэхэм теухуауэ псалъэмакъ щхьэпэхэр драгъэкІуэкІыну сабийхэм яхуэзащ КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымрэ курортхэмкІэ, Спортымрэ туризмэмкІэ, Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэхэм, Наркотикхэм кІэлъыплъынымкІэ, МафІэсым пэщІэтынымкІэ ІуэхущІапІэхэм я лІыкІуэхэр, Прохладнэ къалэ администрацэм и унафэщІым и къуэдзэ Клешня Ларисэ сымэ.

Наркотикым къишэ зэраныгъэм теухуа фильм ирагъэплъа иужь, дохутыр ПащІэ Артур абыхэм яхутепсэлъыхьащ а щхъухь бзаджэм акъылыр зэрызэІигъэхьэм, узыншагъэр зэрыригъэкІакІуэм.

МафІэсым пэщІэтынымкІэ ІуэхущІапІэм и лэжьакІуэхэм ныбжьыщІэхэм ирагъэлъэгъуащ я ІэнатІэм къыщагъэсэбэп Іэмэпсымэхэр. МафІэсгъэункІыфІым и щыгъыныр хэт нэхъ псынщІэу щитІэгъэфми зэхагъэкІыну къыщыхалъхьэм, зэІущІэм кърихьэлІахэм къахэкІащ къагъэлъэгъуа зэманым къитІэса ныбжьыщІэ жыджэрхэр.

«КъегъэлакІуэ ныбжьыщІэ» зэпеуэм зи зэфІэкІ щызыгъэлъэгъуа сабийхэм я деж нэхъыфІу къыщалъытащ Габайраевэ Дарье, Пахомов Всеволод, Оболошинэ Дианэ сымэ.

ЗэІущІэм и кІэм мафІэсым пэщІэтынымкІэ ІуэхущІапІэм и лэжьакІуэхэм псыр къагъэсэбэпкІэрэ, нэгузыужь теплъэгъуэ ягъэлъэгъуащ.

ЧЕРНЫШЕВ Денис.

• Гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэ

Лъэпкъ зэхуэсым фыкъеблагъэ!

ФокІадэм и 12-м Налшык и Театр щхъуантІэм щекІуэкІынущ

ЩыщІидзэнур сыхьэт 19.00-рщ

«КъедаІуэ, адыгэ, къежьу ди уэрэдым»

Хэтынухэр:
Сокъур Ольгэ, Дзыбэ Мухьэмэд, НэщІэс Анжеликэ, Тхьэгъэлэдж Мурат, Даур Иринэ, Елдар Айдамир, Тхьэгъэлэдж Светланэ, ЦокІыл Азэмэт, Аслъэн Іэсият, Уэзрокъуэ Чэрим, Кърым Иринэ, Гуэнгъэпщ Артур, Мамбэт Мадинэ, ТхьэкІумащІэ Аслъэн, Багъ Любовь, Тэрчокъуэ Алим, Тхьэзэплъ Залинэ, ДыщэкІ Артур, Мэз Джульеттэ, КІэрэф Иннэ, Щоджэн Аминэ, Къуныжь Алим, Мэшыкъуэ Феня, Щэрмэт Людмилэ, Балъкъэр Юрий, Тхьэщыгъуей Жаннэ, Дым Елдар, КІэхумахуэ ФатІимэ, къафэмкІэ «Кабардинка» къэрал академическэ ансамблыр (КъБР), къафэмкІэ «Налмэс» къэрал академическэ ансамблыр (АР), къафэмкІэ «Меркурий» театрыр (КъШР), «Маленький джигит» ансамблыр, Сирием, Иорданием, Тыркум щыщ артистхэр.

ЦІыхухэм хъыбар егъэщІэнымкІэ дэІэпыкъуэгъу хъухэр:

Ди газетым и къыкІэлъыкІуэ номерыр къыщыдэкІынур шыщхьэІум и 3-рщ.

Редактор нэхъыщхьэ
ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖьэкІэмыхъу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Истэпан Залинэ, Къардэн Маритэ, НэщІэпыджэ Замирэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩхьэщэмыщІ Изэ.**

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэкІ.

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Ленином и уэрам, 5, ебгъуанэ епщІанэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ ІуэхущІапІэхэм ядэлэжьэнымкІэ - 42-60-53; хъыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІуэхущІапІэм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм №Н-0065-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ. КъБР, Налшык къалэ, Ленином и цІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Къаншокъуэ Эллэ, редактору НэщІэпыджэ Замирэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ *(1, 2, 6-нэ нап.)*, Щоджэн Заирэ *(3, 4, 5-нэ нап.)*, *корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу* Мырзэкъан ФатІимэ. *КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ищІащ* Ныр Саидэ, *сурэтхэм елэжьар* Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 • Тираж 4.813 • Заказ №1958